

sq
Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Programy primární prevence rizikového chování na internetu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program: **SOCIÁLNÍ POLITIKA A SOCIÁLNÍ PRÁCE**

Autor: Veronika Karasová

Vedoucí práce: Mgr. Ingrid Baloun

České Budějovice 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem **Programy primární prevence rizikového chování na internetu** jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské/diplomové práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské/diplomové práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne „*vložit aktuální datum*“

Veronika Karasová

Poděkování

Mé poděkování patří Mgr. Ingrid Baloun za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnovala. V neposlední řadě také děkuji všem respondentům, kteří mi poskytli potřebné informace a své rodině děkuji za trpělivost a podporu.

Programy primární prevence rizikového chování na internetu

Abstrakt

Ve své bakalářské práci se zabývám tématem rizikového chování na internetu a programy primární prevence tohoto chování. Hlavním cílem práce je zjistit, zda žáci druhého stupně prošli nějakým preventivním programem, co se týče rizikového chování na internetu a zda mají v rodině někoho, komu se v případě problémů mohou svěřit a zda se svými rodiči o tématech jako je bezpečnost na internetu, drogy, kyberšikana, alkohol apod. mluví. Pro zjištění výsledků byla zvolena kvantitativní forma výzkumu a to metodou sběru dat pomocí dotazníků. Výzkumný vzorek tvoří žáci druhého stupně základních škol. Výzkum proběhl na přelomu května/června roku 2020.

Ve výzkumné části jsou osloveni žáci druhých stupňů základních škol na Táborsku. K naplnění cílů byla použita metoda kvantitativního výzkumu a to formou dotazníků rozšířených přes internet. Dotazník se skládá z 24 otázek, na který odpovědělo 150 respondentů. Nejčastěji odpovídali respondenti ve věku 14 let a to především ženy. Výsledkem práce je zjištění, že mají žáci druhých stupňů základních škol na Táborsku dostatečné povědomí o tom, co je preventivní program a i se preventivních programů aktivně zúčastnili – nejvíce však preventivního programu zaměřující se na závislost na návykových látkách. Téma bezpečnosti na internetu se u respondentů moc nevyskytuje. Co se týče toho, zda mají respondenti v rodině někoho, komu se v případě problémů mohou svěřit a zda se s rodiči baví o tématech rizikového chování nejčastěji odpovídali, že ano.

Klíčová slova

Prevence; Internet; Kyberšikana; Poruchy chování, Rizikové chování, Sociální práce; Programy primární prevence

Programs of Primary Prevention of Risky Behaviour on the Internet

Abstract

My bachelor thesis deals with the topic of risky behaviour on the Internet and programs of primary prevention of such behaviour. The main aim of this thesis is to find out whether higher primary students have gone through any preventive program regarding risky behaviour on the Internet and whether they have anyone in their surroundings to confide to if they need. To get the results, quantitative type of research has been chosen. Data collection was carried out via online questionnaires. The research file consists of higher primary school students. The research was carried out at the break of May/June 2020.

The theoretical part deals with the definition of risky behaviour in general, and subsequently I analyse the individual types of risky behaviour on the Internet. I also describe organisations, institutions and projects that deal with the topic of safe behaviour on the Internet.

The research part addresses students at the higher primary schools in the Tabor region. To fulfill the aims, the method of quantitative research is used and when collecting data, it is the method of questionnaire survey. The questionnaire consists of 24 questions answered by 150 respondents.

The result of the thesis is the realisation that the higher primary school students in the Tabor region are aware of what a prevention program is and they even participate in such programs – they participate most in pre preventive program focusing on addictive-substance addiction programs. However, there are significantly lower numbers of preventive programs focused on safety on the Internet.

Key words

Prevention; the Internet; Cyberbullying; Behaviour Disorders, Social Work; Primary Prevention Programs

Obsah

Úvod.....	8
1 Teoretická část.....	9
1.1 Rizikové chování.....	9
1.2 Druhy rizikového chování	9
1.3 Rizikové chování na internetu	10
1.4 Druhy rizikového chování na internetu.....	10
1.4.1 Závislost na online prostředí.....	10
1.4.2 Kyberšikana.....	11
1.4.3 Sexting.....	12
1.4.4 Kybergrooming.....	12
1.4.5 Trolling, Flaming	13
1.4.6 Gambling	13
1.4.7 Gaming	14
1.4.8 Phishing	14
1.4.9 Rizika sociálních sítí	15
1.5 Preventivní program a programy primární prevence.....	16
1.6 Školská primární prevence – tři úrovně specifické primární prevence.....	18
1.6.1 Všeobecná primární prevence	18
1.6.2 Selektivní primární prevence	19
1.6.3 Indikovaná primární prevence	19
1.7 Národní strategie primární prevence rizikového chování na období 2019-2027 20	
1.8 Instituce, organizace, projekty zabývající se prevencí rizikového chování na internetu.....	21
1.8.1 Policie ČR	21
1.8.2 Ministerstvo vnitra – Republikový výbor pro prevenci kriminality	21
1.8.3 Národní centrum bezpečnějšího internetu	22
1.8.4 Další organizace a projekty.....	22
2 Cíl práce a výzkumné hypotézy.....	25
2.1 Cíl práce.....	25

3	Operacionalizace pojmů	26
4	Metodika výzkumu	27
4.1	<i>Etika výzkumu</i>	27
4.2	<i>Popis výzkumného nástroje</i>	27
4.3	<i>Výzkumný soubor</i>	28
4.4	<i>Časový harmonogram výzkumu</i>	28
5	Výsledky výzkumu	29
5.1	<i>Testování hypotéz – oboustranný test relativní četnosti</i>	53
6	Diskuse	55
	Závěr	59
	Seznam použitých zdrojů	61
	Seznam zkratk	65

Úvod

Rizikové chování mladistvých je v dnešní době stále rozšiřující se problém, proto je důležité věnovat mu pozornost a předcházet mu. Rizikové chování má však několik forem a není možné, vše zařadit do rozsahu této práce. Vybrala jsem si tedy takovou formu, která je dle mého názoru nejvíce aktuální a diskutovaná, čímž je právě rizikové chování na internetu.

Dnešní mladiství jsou dětmi internetové generace. Spousta z nich vyrůstala prakticky bok po boku internetu a internet se pro ně stává hlavním zdrojem poznávání světa a popularita internetu stále stoupá. Díky této síti vzniklo jakési virtuální sociální prostředí, ve kterém se mohou lidé potkávat, diskutovat, jednat, vyměňovat informace. Nabízí řadu výhod, jako je například přístup ke vzdělávacím materiálům, on-line her a publikací, nebo k získání online kamarádů. Bohužel má také své nevýhody a rizika. Rodiče se mnohdy ani nemají tušení, kolik času jejich dítě tráví na internetu a co tam dělají. Právě děti v předškolním a školním věku jsou ohroženy rizikovým chováním nejvíce.

Stále víc dětí tráví svůj volný čas online a mnohdy si vůbec neuvědomují, co za rizika to může obnášet a ne vždy se v kyberprostoru chovají bezpečně. Více internetu, více příležitostí, ale také více rizik s tím spojených. Proto je důležité, aby se takovému chování včas zamezilo, a to právě díky programům primární prevence. Děti by měli znát rizika, které užívání internetu může přinést, a měli by vědět, jak se zachovat pokud by k nějakému rizikovému chování došlo. Ale i rodiče by měli mít přehled, co jejich dítě v prostředí internetu dělá (a to hlavně u dětí předškolního věku) a měl by se seznámit s pojmy jako je kyberšikana, prostituce na internetu či pedofilie. Čím více o těchto tématech budeme jako rodič vědět, tím lépe pak můžeme na situaci reagovat a dítěti pomoc. Pro větší bezpečí dítěte existuje také tzv. rodičovský zámek či rodičovský filtr, kde se dá regulovat závadný internetový obsah. Nefunguje sice na 100%, ale lze zde nastavit bloky nevhodných stránek a po nastavení filtru se dítěti ukáží pouze bezpečné (povolené) stránky. Co je ale nejdůležitější, je komunikace mezi rodičem a dítětem. Díky vzájemné komunikaci pak dojde k lepšímu pochopení obou stran a je to nejlepší příležitost k vysvětlení a objasnění informací. Je důležité dětem vysvětlit, na co si mají dávat pozor a naučit je komunikovat na internetu zodpovědně – nepsat lidem to, co by jinak nikdy do očí neřekli. A pokud dítě předem seznámíme s uvedenými riziky používání internetu, nebezpečnou situaci poté může detekovat samo, a třeba se jí tak i vyhnout.

1 Teoretická část

1.1 Rizikové chování

Rizikové chování je takové chování, které porušuje normy dané společností, je kulturně nebo společensky nevhodné či zakázané a má za důsledek psychosociální nebo zdravotní poškození jedince, prostředí, jiných osob nebo majetku (Nielsen, 2014). Právě adolescence je nejrizikovější vývojová etapa, tudíž s sebou přináší řadu nástrah, rizik, překážek a ohrožení. S tímto obdobím je též spjato jak experimentování, tak i poznávání sebe samého a okolí (Dolejš, Orel, 2017). Avšak určité rizikové chování se dá považovat jako běžnou součást vývoje dítěte – až 50% dětí se v průběhu dospívání setká s nějakou z forem rizikového chování. Důležitým faktem ale je, že po dosažení dospělosti ve většině případů samo přirozeně vymizí (Nielsen, 2014). Spouštěčem rizikového chování může být prakticky cokoli. Je dáno také osobnostními rysy jedince – zda je jedinec impulzivní, úzkostný či agresivní. Ale také je to dáno sociálním prostředím, ve kterém jedinec vyrůstá a realizuje se. Velký vliv má i výchova, vrstevníci a vliv většinové společnosti (Dolejš, Orel, 2017). Obecně platí, že inteligence, dostatečná sebeúcta, sebedůvěra a rozvážnost jsou vlastnosti, které rizikové chování nepodporují (Nielsen, 2014).

1.2 Druhy rizikového chování

Mezi rizikové chování řadíme:

- záškoláctví,
- lhaní – společnost doposud dostatečně nevnímá lhaní jako rizikové,
- agresivita, agresivní chování,
- šikana, kyberšikana, násilné chování,
- obecně kriminální jednání – řadíme sem především krádeže,
- vandalismus – nejčastějším případem poškozování majetku nebo věcí školy, ničení veřejného majetku jako např. hřbitovní náhrobky, lavičky, osvětlení, ale také dopravné značky,
- závislostní chování – závislost na nelegálních látkách, ale i legálních látkách jako jsou cigarety, alkohol, řadíme sem také gambling, nadměrné užívání PC, netolismus ale také třeba ne tolik rozšířenou závislost na nakupování (Miovský et al., 2015)

V této práci se vzhledem k jejímu zaměření v praktické části dále věnuji zejména problematice rizikového chování na internetu.

1.3 Rizikové chování na internetu

České děti v kybersvětě – výzkum

Výzkum s názvem České děti v kybersvětě realizovala Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci ve spolupráci se společností O2 Czech Republic. Zabýval se jednak tím, jaké sociální sítě jsou dětmi nejvíce používané (což podle výsledků je hlavně YouTube, Facebook, Instagram, TikTok a Twitch), ale také co děti cíleně na internetu vyhledávají (České děti v kybersvětě – O2 Chytrá škola, 2019). Co se týká závadného obsahu, tak počet dětí, kteří by tento obsah vyhledávali záměrně je poměrně malý. Výzkum také odhaluje to, že spousta dětí ve věku do 13 let používá služby, které pro ně nejsou určeny a mohli by pro ně být i nebezpečné. Můžou to být různé druhy sociálních sítí či online videochaty (Výzkumná zpráva projektu České děti v kybersvětě, 2019).

1.4 Druhy rizikového chování na internetu

1.4.1 Závislost na online prostředí

Termín závislost na internetu poprvé použil v literatuře americký psychiatr Ivan Goldberg v roce 1995 v textu, kde píše o nové duševní poruše, kterou nazval právě závislost na internetu (Hýbnerová, 2012). Co je třeba si uvědomit je fakt, že internet sám o sobě není nebezpečný, ale jeho nadměrné užívání ano. Závislost na internetu se dá také nazvat jako „závislost na umělém světě“. Člověk zde má takřka neomezené možnosti (Hubinková, 2008).

Závislost na internetu můžeme označit také jako „netolismus“, což vlastně není závislost na internetu jako takovém, ale spíše závislost na jednotlivých jeho funkcích. Ať už se jedná o internetové stránky, sociální sítě nebo počítačové hry (Hýbnerová, 2012). Používání mobilních telefonů roste čím dál tím výrazněji a ovlivňuje náš každodenní život. Internet nám nabízí nekonečný zdroj zábavy a informací a není možné považovat každého člověka, který zde tráví větší množství času, za závislého (Spitzer 2016). Avšak problém nastane tehdy, když nadměrné užívání internetu začne jedinci přinášet komplikace jak v osobním životě, tak v rodinných nebo společenských vztazích, nebo ve školním či pracovním prostředí (Hýbnerová 2012).

V Mezinárodní klasifikaci nemocí (MKN) závislost na internetu není uznána jako psychická porucha (Hubinková, 2008). Avšak podle Ševčíkové několik výzkumů ji označili jako blízkou skupině návykových a impulzivních poruch. Pro potřeby diagnostiky lze tedy použít diagnózu F 63.8 „jiné impulzivní a návykové poruchy“ (Ševčíková, 2015).

Chenova škála závislosti na internetu (The Chen Internet Addiction Scale (CIAS))

Chenova škála závislosti na internetu je dotazník, který má 26 otázek a respondent zde hodnotí sám sebe na 4bodové škále. Tvůrce této škály Dr. Sue-Huei Chen ji vytvořil v roce 2003 a má pomoci při zhodnocení závažnosti závislosti na internetu. Tento dotazník se vztahuje k období za posledních 6 měsíců jedince. Můžete zde získat 26 – 84 bodů a čím více bodů, tím je závislost na internetu závažnější. Otestovat se můžete také online, přímo na webových stránkách Adiktologické poradny (Klinika adiktologie UK, 2012).

1.4.2 Kyberšikana

Pojem kyberšikana se plně rozvinul až ve 21. století. Jedná se tedy o jakýsi fenomén dnešní doby a existuje již několik typů. Může být prováděna prostřednictvím mobilních telefonu, internetu nebo přes založené internetové stránky. Má značný psychický ale i emocionální dopad na oběť a stejně jako šikana, zanechává v oběti vzpomínky na celý život (Šmahaj, 2014).

Aby se chování dalo pojmut jako kyberšikana, musí splnit tyto kritéria – opakovanost, vnímané ublížení, záměrnost, mocenská nerovnováha (Černá et al., 2013). Je důležité si uvědomit, že v některých případech kyberšikana nemusí vzniknout s úmyslem někomu ublížit. Někdy stačí jen nahrát na internet obsah, který má daného člověka zesměšnit, či je obsah myšlený jako vtip. Ten se ale může mnohem rychle vymknout z rukou a může člověku ublížit (Rogers, 2011).

Nejčastější projevy kyberšikany jsou:

- vyloučení – např. z online skupiny/komunity,
- vydávání se za někoho jiného – také psaní komentářů pod cizím jménem,
- flaming – nepřátelské chování uživatelů internetu diskuzního fóra, webového chatu a je doprovázeno nadávkami, vyhrožováním, urážkami apod.,
- happy slapping – dopředu naplánované fyzické napadení nic netušící oběti, které je natočeno na mobilní telefon nebo jiné záznamové zařízení,

- pomlouvání – šíření lží, pomluv s cílem daného člověka poškodit,
- odhalení/prozrazení – prozrazování osobních informací a tajemství bez souhlasu dotyčné osoby,
- obtěžování – neustálé, opakované a nevyžádané volání, psaní zpráv, prozvánění (Černá et al., 2013).

V České republice zatím není kyberšikana pokládána za trestný čin, ale pachatelé překračují jiné zákony, zvláště pokud používají fyzické výhrůžky (Rogers, 2011).

1.4.3 Sexting

Jak už vyplývá z názvu, tak sexting je slovo odvozeno od slova sex a textování. V praxi to znamená posílání textového, fotografického či video obsahu, který v sobě má sexuální podtext. Může být šířen jednak po internetu, ale i prostřednictvím mobilního telefonu (Walrave et al., 2018). Rozlišujeme dva druhy a to sexting mezi partery, kteří se mezi sebou znají, nebo mezi osobami, kteří se mezi sebou neznají. Řadíme ho mezi nejrizikovější chování na internetu, jelikož pokud se taková fotka či video dostane do rukou nesprávné osoby, může to mít velice vážné následky (Kožíšek, Písecký, 2016). Sexting může mít vážné, celoživotní důsledky pro dospívající. Po odeslání obsahu se sexuálním či intimním podtextem neexistuje žádná kontrola nad tím, kdo obsah uvidí a sdílí (Espejo, 2015). Mezi následky, které souvisí se sextingem jsou samozřejmě poškození pověsti, vydírání, sexuální násilí, dětská pornografie, či následné sebepoškození či sebevražda (Naezer, 2017).

Z právního hlediska je tento čin považován za trestný, pokud obsah zachycuje mladistvé a nezletilé osoby a může být definován jako dětská pornografie a její výroba či šíření (Kožíšek, Písecký, 2016).

1.4.4 Kybergrooming

Jedná se o jeden z nejhorších a nejnebezpečnějších kybernetických útoků. Je to takové chování, jež vzbuzuje falešnou důvěru a následně útočník oběť zmanipuluje (nejčastěji pomocí SMS, sociálních sítí, online her, chatu, diskuzí či Skypu) a snaží se jí vylákat k osobní schůzce. Pachatelův cíl je však zcela jasný – pohlavní zneužití oběti nebo jiné fyzické ublížení, nucení k prostituci či natáčení snímků s pornografickou tematikou (Ševčíková et al., 2015). Nejohroženější skupinou jsou děti a dospívající od 6 do 15 let (Bělík et al., 2017). Kybergroomer se většinou vydává za jinou osobu, než je ve skutečnosti. Často se prezentuje tak, aby byl své oběti nejbližší. To znamená, že pokud se chce „seznámit“ s 12 letou dívkou, bude vystupovat jako například 14 letý chlapec. Svoji

identitu si vybírá podle vybrané oběti. Kybergroomeři bývají velice vytrvalí a trpěliví – často si s obětí vydrží psát i několik týdnů až měsíců a to jen proto, aby mezi sebou vybudovali pevnou důvěru (Ševčíková et al., 2015). Pokud ke kybergroomingu dojde, nejlepší řešení je nahlásit ho rovnou na Policii. Může být totiž vyhodnocen jako trestní čin – navazování nedovolených kontaktů s dítětem (Bělík et al., 2017).

1.4.5 Trolling, Flaming

Pod pojmem trolling a flaming si můžeme představit zasílání zpráv či informací, které člověka obtěžují, provokují nebo na něj útočí. Patří sem také například zakládání falešných internetových profilů či šíření hoaxů. (Kopecký et al., 2015). Hoaxem rozumíme podvodnou, falešnou či žertovnou klamnou zprávu. Často obsahuje i výzvu k dalšímu rozeslání (Kráal, 2015).

Troll – snaží se vyvolávat hádky, především v internetových diskuzích

Flamer – úmyslně uráží ostatní uživatele, kteří mají jiný názor než on sám, často za použití vulgarismů (Kohout, 2019)

Trollové se baví tím, že rozvracejí internetové diskuse a pokud trolla začneme ignorovat, po chvíli ho jeho činnost přestane bavit. Bývá ale také bohužel spojován s kyberšikanou a v tom případě může mít velice vážné dopady. Ne každý jedinec je silná osobnost a pokud se někdo stane obětí trollingu a kyberšikany může to skončit až sebevraždou oběti (Kanagavali, 2019).

1.4.6 Gambling

Často označováno také jako patologické hráčství je závislost na hraní her za peníze. V souvislosti s internetem nám vzniká právě problém hazardní hráčství online. (Blinka et al., 2016). Pojem gambling si většinou představíme z prostředí kasín nebo hernách, ale vyskytuje se i v prostředí internetu. Může se jednat například o karetní hry, kde se ale platí reálnými penězi nebo zde mohou probíhat online sázky (Suchá, 2018). Věková hranice u tohoto problému je široká. Je sice zákonem dána podmínka plnoletosti pro hraní her za peníze, ale objevují se i případy kde figurují nezletilí (Gobet, Schiller, 2014). Gamblingem může být ohrožen jednak sociálně slabý jedinec, ale také bohatí. Ani vzdělání v tomto problému nemá velkou roli. Hrátky může právník, umělec, lékař, sportovec, dělník v továrně či podnikatel. Toto rizikové chování může postihnout kohokoliv (Suchá, 2018). Gambler si většinou uvědomuje negativní důsledky hraní – jako je narušení vztahů, zadluženost, ztráta sociálního kontaktu, deprese, zhoršení výkonu

v práci nebo ztráta zaměstnání a další, ale ve spousty případů není schopen bez pomoci stav závislosti ukončit – opakovaně recidivuje (Gobet, Schiller, 2014).

1.4.7 Gaming

Termín gaming označuje hraní elektronických/digitálních her na počítači, konzoli či mobilním telefonu. Negativní je tehdy, pokud se z jedince stane tzv. heavy gamer (těžký hráč) což u dítěte může mít velice negativní dopad v chování. Tito hráči raději zůstanou doma a hrají, než aby šli ven a měli kontakt se společenským prostředím (Blink et al., 2016).

Co přináší hráčům hraní her?

- odreagování, odpočinek
 - zábavu, vytěsnění každodenních starostí
 - mohou lépe realizovat své potřeby a přání
 - zažijí pocit úspěchu a přijetí od ostatních (často hlavně od vrstevníků)
 - ve hře člověk dosáhne mnohem rychleji úspěchu, v porovnání s běžným/reálným životem
 - sociální interakci – jedinec snáz dosáhne kontaktu s ostatními a jednodušeji se ve virtuálním prostoru navazují mezilidské vztahy
 - jedinec si ve hře může dělat prakticky cokoli – i činnosti, které by v běžné životě nezažil
 - zlepšení sociálního statusu
 - tvoření vlastní identity podle sebe – v prostředí hry lze jednodušeji skrýt slabé stránky
- (Suchá, 2018)

1.4.8 Phishing

Tento termín označuje druh podvodné techniky. Smyslem je získávání osobních a citlivých údajů, jako jsou hesla, kreditní karty, účty na sociálních sítích, účty v online bankovníctví a jiné údaje. Tato metoda funguje na principu zasílání podvodných zpráv, sms či e-mailů a snaží se od uživatelů internetu získat citlivé údaje. Většinou tyto zprávy na první pohled vypadají jako pravé, ale nejsou (Král, 2015). Zpráva se může tvářit například jako e-mail od banky, kde žádá vyplnění osobních údajů. Vyzývá příjemce k vyplnění polí, kde mají zadat jméno, heslo, rodné číslo, číslo občanského průkazu nebo

číslo kreditní karty. Avšak tyto údaje neslouží bance, jak si příjemce myslí, ale slouží útočníkovi, co se snaží ovládnout jeho účet či ukradnout peníze (Kožíšek, Písecký, 2016).

1.4.9 Rizika sociálních sítí

Každý člověk má potřebu navazovat sociální vztahy, avšak v dnešní době má spousta lidí strach z reálného života. Právě kvůli tomu se začali hodně využívat sociální sítě, jako nástroj pro seznamování (Kopecký et al., 2015). Mezi nejčastěji používané sociální sítě v České republice patří Facebook, Instagram, Snapchat, Youtube a TikTok (Kohout, 2019). Díky tomu, že je užití sociálních sítí snadné a takřka anonymní, může se zde objevit jak kyberšikana, internetové podvody či útoky, sexuální útoky na děti, zneužití osobních údajů, či výše zmiňovaný kybergrooming, sexting, trolling a podobně (Englander et al., 2017).

Abychom ale neprezentovali jen negativa, užití sociálních sítí má také svá pozitiva – při správném a bezpečném užití zde máme prostor navázat mezilidské kontakty, prostor pro zábavu, poučení nebo zde také můžeme realizovat jasně cílenou reklamu na konkrétní skupinu lidí. Je to také dobrá možnost jak se vyhnout sociální izolaci (Kopecký et al., 2015).

Avšak ne každý si je vědom rizik, které užívání sociálních sítí můžou mít. Už při zakládání profilu na sociálních sítích je po nás často požadováno zadat několik informací o sobě. Ve spousty případech lidé často uvedou buď nepravdivé, nebo zkreslené informace, avšak jsou i tací, kteří o sobě napíší takřka vše, což je samozřejmě špatně. Jak uvedl Kohout ve své publikaci: „*Nezveřejňujte o sobě na internetu to, co byste nezveřejnili na sloupu veřejného osvětlení ve svém bydlišti*“ (Kohout, 2019, s 28).

Tudíž bychom měli být při zadávání informací maximálně opatrní a jsou to právě děti, které často nevědomky sdílejí velké množství osobních informací a citlivé údaje a neuvědomují si, jak snadno tyto údaje lze zneužít (Kožíšek, Písecký, 2016).

Kybernetická kriminalita za rok 2019

Od roku 2011 Policie České republiky sleduje kybernetickou kriminalitu, což v praxi znamená trestné činy spáchané v prostředí internetu. Nejrozšířenější oblastí kriminality páchané na internetu jsou různé formy podvodného jednání. V roce 2019 došlo k nárůstu činů spáchaných na osobách mladších 18 let a nejčastějším trestným činem bylo ohrožování výchovy dítěte, sexuální nátlak, pronásledování, vydírání a šíření pornografie (E-bezpečí, © 2020).

1.5 Preventivní program a programy primární prevence

Definice pojmu preventivní program

Preventivní program musí mít v současné době vypracovaná každá základní a střední škola a musí ho zařadit do školních vzdělávacích programů. Je neodmyslitelnou součástí výuky. Cílem je rozvoj zdravého životního stylu, zlepšování sociálních dovedností žáků a studentů, zvyšování sociálních kompetencí, dále také zlepšené komunikačních dovedností a zlepšení orientace v sociálních vztazích, morálních a mravních hodnot (Procházka, 2012). Žáci a studenti tak získají schopnost řešit své problémy a konflikty, lépe zvládnou kritiku, naučí se asertivitě a lépe zvládnou stresové situace, které je v životě čekají. Témata prevence se vyskytují jako součást vyučovacích předmětů, a to často v rámci výchovy ke zdraví, občanské výchovy, biologie, přírodovědy, či vlastivědy a podobně. Aby byla prevence co nejvíce účinná, je vhodné preventivní programy dále rozvíjet (Orel, 2016).

Definice pojmu primární prevence

Primární prevence jsou vlastně činnosti a aktivity, jejichž cílem je předcházet vzniku rizikového chování u osob, u kterých ještě k rizikovému chování nedošlo. Na rozdíl od sekundární prevence, která se snaží předcházet a zamezit rozvoji rizikového chování u osob, kde už se takové chování vyskytlo. Dále si můžeme definovat terciální prevenci, která se snaží o zmírnění nebo předcházení zdravotních či sociálních potíží v důsledku právě rizikového chování (Martanová, © 2014).

Pro děti a dospívající je preventivní působení velmi důležité, jelikož v období, ve kterém se nacházejí, se formuje jejich osobnost. Lze tak pozitivně ovlivňovat postoje a hodnoty například u dětí, které nemají dostatečné rodinné nebo sociální zázemí, podmínky a podporu. Efektivnost preventivních programů je u dětí v tomto věku daleko vyšší než u dospělých (MŠMT, 2019).

Specifická a nespecifická primární prevence

Pod specifickou primární prevencí rizikového chování řadíme takové programy či aktivity, které se zaměřují na konkrétní typ nebo druh rizikového chování. Tématem tedy může být šikana, látkové a nelátkové závislosti, záškoláctví, rasismus apod. Má jasně definovanou cílovou skupinu (Kalina et al., 2015). Je to jakási osvěta a snaha o co největší

informovanost a veřejné povědomí o daném problému a možnosti léčby/zlepšení daného rizikového jevu (Orel, 2016).

Nespecifická primární prevence rizikového chování se nespécializuje na konkrétní formu rizikového chování, ale snaží se předcházet rizikovému chování a sociálně patologickým jevům tak, že například nabízí dětem smysluplné využití volného času – například sportovní, kulturní, či výtvarné aktivity a jiné (Bendl et al., 2015).

Cílové skupiny v primární prevenci

Aby byla primární prevence co nejvíce efektivní, musí být uzpůsobena podle věku dětí.

1. Předškolní věk 3-6 let

Prevence se zde zaměřuje obecně na zdraví a především na zvládání zdravých životních či sociálních návyků. Programy orientované na předškolní děti řadíme do nespecifické primární prevence.

2. Mladší školní věk 6-12 let

Pro tuto věkovou skupinu se prevence zaměřuje na rozšíření dovedností, co se týče zdraví a jak své zdraví chránit a pečovat o něj. Také zde dochází k podání informací o škodlivosti alkoholu, tabáku a v obecné rovině informace ohledně rizika užívání návykových látek.

3. Starší školní věk 12-15 let

Sem patří programy na podporu sociálních dovedností, dále také programy, které mají dětem pomoci při zvládání sociálního tlaku. Patří sem zaměření na asertivní chování, rozvoj komunikace, zvládání konfliktních situací, nácvik odmítnutí návykových látek. Tyto programy spadají pod specifickou primární prevenci.

4. Mládež 15-18 let

Další prohloubení informovanosti o řešení obtížných životních situací, konfliktních situací, předání informací o možnostech kam se obrátit v případě výskytu rizikového chování.

5. Mladí dospělí 18-26 let

Zde je prevence zaměřena podobným způsobem jako v předchozích kategoriích, jen s větším důrazem na individuální a samostatné rozhodování. Také zde dochází k předání informací ohledně právní odpovědnosti v dospělosti.

6. Dospělí starší 26 let

Snaha o odbourání mýtů co se týče rizikové problematiky – například užívání drog (Martanová, 2014).

Prevence rizikového chování se vyskytuje v nejrůznějších oborech. Můžeme tedy říci, že má mezioborovou povahu. Prolíná se zde pedagogika, psychologie, sociologie, veřejné zdraví a podobně. Aby byl preventivní program co nejvíce efektivní, je nutné, aby měl stanovené cíle, které lze po sléze hodnotit (Mioviský et al., 2015).

Programy primární prevence v České republice

Program primární prevence můžeme definovat, jako komplexní, dlouhodobý a na sebe navazující program, zaměřující se na přímou práci s mladistvými, jejich rodiči a pedagogy (Suchá et al., 2018).

Primární prevenci rizikového chování zajišťuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT), které se zaměřuje na školní primární prevenci. Na realizaci se podílí také Ministerstvo vnitra, které se zabývá prevencí kriminality a Ministerstvo zdravotnictví, které vykonává tzv. zdravotní prevenci. Jelikož je tato problematika velice obsáhlá a řadíme sem nejrůznější formy rizikového chování, spolupracují i s dalšími, organizacemi či institucemi (Kopecký 2015).

1.6 Školská primární prevence – tři úrovně specifické primární prevence

1.6.1 Všeobecná primární prevence

Nerozděluje jedince na méně či více rizikové. Zaměřuje se na běžnou populaci dětí a mladistvých s ohledem na věkové složení nebo sociální a jiné faktory. Řadíme sem programy pro větší počet osob – například školní třída (Suchá et al., 2018). Pracuje se zde buď se třídou, nebo menší sociální skupinou a to jednak na stupni mateřském, základním ale i středoškolském. Vždy se program musí přizpůsobit věku dané skupiny. Důležité je také začít intervenci včas (Kalina et al., 2015). Témata, kterými se všeobecná primární prevence zabývá je například agresivita, šikana, závislostní chování, poruchy příjmu potravy, rasismus, xenofobie či dospívání a dospělost (Suchá et al., 2018).

Základními principy všeobecné primární prevence jsou:

- poskytování informací a snaha upozornit na rizikové formy chování, kterým by cílová skupina mohla být ohrožena,
- snaha o předejití problémům spojených s rizikovým chováním u osob, u kterých se rizikové chování ještě neprojeví,
- předání pozitivních vzorů – znalosti, dovednosti a postoje pro zdravý životní styl
- rozvinutí sociálních dovedností – navazování vztahů, samostatnost, umět řešit konflikty,
- informování o zdravých alternativách jak trávit volný čas smysluplně,
- seznámení s tím, jak řešit obtížné životní situace kam se obrátit v případě výskytu různých forem rizikového chování,
- informování o tom, jak získané znalosti aplikovat v běžném životě v budoucnosti v případě výskytu rizikového chování.

(Kalina et al., 2015)

1.6.2 Selektivní primární prevence

Orientuje se na osoby, které jsou nebo mohou být více ohrožené rizikovým chováním. Z hlediska času, prostředků a kvalifikace je o něco náročnější. Skupiny lze určit podle biologických, sociálních, psychologických nebo environmentálních faktorů souvisejících s rizikovým chováním. Následně tak podle věku, pohlaví, místa bydliště nebo mírou sociálního znevýhodnění (Martanová, 2014). Řadíme sem programy pro menší skupinu, často se pracuje pouze s jednotlivci (Suchá et al., 2018). Zde není posuzována aktuální situace jednotlivce, ale hodnotí se na základě příslušnosti k dané skupině (Martanová, 2014). Programy selektivní primární prevence se snaží o rozšíření sociálních dovedností a to především zlepšení komunikace, zlepšení schopnosti řešit konflikty a zlepšení odolnosti vůči sociálnímu tlaku ve společnosti. Zaměřuje se na jedince, u kterých je větší riziko výskytu rizikového chování (Kalina et al., 2015). Je zde velký důraz na vzdělání preventisty a to až už v oboru psychologie, adiktologie či speciální pedagogika. (Martanová, 2014).

1.6.3 Indikovaná primární prevence

Tato forma primární prevence působí na jedince, kteří jsou vystaveni rizikovým faktorům, nebo popřípadě na ty, u kterých se rizikové chování již vyskytlo. Důležitý cíl je zde takový, že se snaží zachytit problém co nejdříve, posoudit vhodnou intervenci a následně ji aplikovat (Suchá et al., 2018). Podstata této prevence je taková, že jedinec do

dané skupiny byl indikován – neboli vybrán podle posouzení jeho individuální situace (pomocí dotazníků, diagnostikou, apod.) Také je zde kladen velký důraz na vzdělání preventisty (Martanová, 2014).

1.7 Národní strategie primární prevence rizikového chování na období 2019-2027

Národní strategie primární prevence rizikového chování na období 2019 – 2027 vychází z vyhodnocení Národní strategie primární prevence rizikového chování z období 2013 – 2018 a zároveň na ní navazuje. Vytváří rámec politiky primární prevence rizikového chování v České republice (MŠMT, 2019).

Školní metodik prevence

Školní metodik prevence je zodpovědný za primární prevenci rizikového chování žáků ve školním prostředí. Školním metodikem se může stát prakticky kterýkoliv z učitelů, avšak musí absolvovat specializační studium pro školní metodiky. Měl by také spolupracovat s třídními učiteli a zajistit informovanost. Jeho hlavní úkol je vytvoření minimálního preventivního programu dané školy (vždy na 1 rok) a následně dohlížení a koordinace jeho plnění, avšak na plnění se podílejí všichni pedagogičtí zaměstnanci školy. Program sestavuje podle aktuálních potřeb daného školského zařízení a vše musí vést v dokumentaci činnosti. Další cíl jeho práce je předcházet rozvoji rizikového chování žáků (Knotová et al., 2014)

Metodik prevence

Metodik prevence působí v pedagogicko-psychologické poradně, nebo to může být krajský školský koordinátor prevence. Jeho úkolem je zajištění specifických programů primární prevence, má na starost plnění preventivního opatření v oblastí území, kde vykonává svou činnost – vymezeno krajským úřadem a také spolupracují s preventivním týmem MŠMT. Další jeho úkol je zajištění koordinace a podpory školních metodiků prevence a také pro ně organizuje porady a může dělat odborné semináře či konzultace (Belík et al., 2017).

Z údajů, které vychází z Národní strategie za období 2013 – 2018 vyplývá, že hlavním nedostatkem je absence kvalifikovaných školních metodiků prevence. Podle šetření České školní inspekce působí momentálně v základních školách pouze třetina kvalifikovaných školních metodiků prevence (Národní strategie MŠMT, 2019, s. 23).

1.8 Instituce, organizace, projekty zabývající se prevencí rizikového chování na internetu

Obecně primární prevence spadá sice pod MŠMT, ale podílí se na ní i ostatní subjekty z různých resortů nebo organizací. Můžou to být nestátní neziskové organizace či státní instituce.

Právě primární prevence rizikového chování v prostředí internetu je v dnešní době velmi potřebná, jelikož rizika a negativní dopady jsou stále větší a je potřeba jim předcházet (Kurniasant et al.,2019).

1.8.1 Policie ČR

Do prevence kriminality se zapojuje například i *Policie ČR*, která je podřízena Ministerstvu vnitra. Na stránkách *Policie ČR* nalezneme kategorii s názvem Prevence, kde se nachází akce a dlouhodobé projekty realizované *Policíí ČR*. Například zde nalezneme tyto projekty (*Policie ČR*, ©2019):

Kraje pro bezpečný internet

Projekt vznikl za spolupráce *Policie ČR* společně s Asociací krajů České republiky. Hlavní témata jsou kyberšikana, sexting, hoaxy, jak správně zacházet se svými osobními údaji a zodpovědné chování v kybersvětě. Dále nabízí e-learningové kurzy pro sociální pracovníky, rodiče, pedagogy či seniory právě na aktuální téma bezpečnost na internetu.

BuySafePaySafe

Tento program se zabývá problematikou online podvodů (*Policie ČR*, ©2019).

#SayNo!

Program varuje před znepokojujícím rychlým nárůstem případů sexuálního obtěžování dětí v online prostředí a snaží se upozornit na rizika online seznamování (*Policie ČR*, ©2019).

#CyberScams

Jedná se o celoevropskou kampaň proti internetovým podvodům (*Policie ČR*, ©2019).

1.8.2 Ministerstvo vnitra – Republikový výbor pro prevenci kriminality

Republikový výbor pro prevenci kriminality je orgán zřízený Ministerstvem vnitra a zabývá se vytvářením preventivní politiky a předkládá jí vládě České republiky.

Předmětem činnosti je také schvalování dotací v rámci Programu prevence kriminality (Národní strategie primární prevence rizikového chování, 2019).

1.8.3 Národní centrum bezpečnějšího internetu

Další subjekt zabývající se prevencí je *Národní centrum bezpečnějšího internetu*. Tato instituce provádí jednak preventivní programy, ale i další vzdělávání co se týče tématu bezpečí na internetu. Realizovali například tyto projekty:

eSafety Label+

Projekt se zaměřuje především na učitele a žáky a jeho cílem je zabezpečit školy tak, aby pro ně vytvořili bezpečné prostředí (Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2020).

DS4Y

Cílem projektu bylo zvýšit u žáků a pedagogů digitální gramotnost a vzdělávat je v této oblasti. Byl realizován od ledna 2017 do února 2019.

Bezpečněonline.cz

V rámci projektu vytvořili sadu materiálů a pomůcek pro výuku digitální gramotnosti a bezpečného užívání internetu (Národní centrum bezpečnějšího internetu, 2020).

1.8.4 Další organizace a projekty

Bud' safe online

Pod záštitou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy vznikl tento osvětový projekt, za kterým stojí firma Avast a youtuber/influencer Jirka Král. Cílem je předcházení rizik spojených s používáním internetu. Organizují workshopy, besedy, přednášky tvoří naučná videa o používání moderních technologií a vytvořili interaktivní online kurz pro základní školy, který je určen k využití ve výuce. Na jejich webových stránkách nalezneme také přehledné tipy a rady, co dělat když se dostanete do nepříjemných situací, jako je hacknutý Instagram, vydírání po internetu, ale také tipy jak si nastavit správné zabezpečení na sociálních sítích, jak někoho zablokovat na Facebooku, jak poznat falešné aplikace, jak se na internetu seznamovat bezpečně a podobně (Bud' safe online, 2020).

Projekt E-bezpečí

Centrum prevence rizikové virtuální komunikace společně s pedagogickou fakultou Univerzity Palackého tento projekt realizují. Specializují se na nejaktuálnější témata dnešní doby, což je právě kyberšikana, sexting, kybergrooming, sociální sítě, stalking na

internetu, zneužití citlivých a osobních údajů. Zaměřují se i na fenomén dnešní doby – youtubering, online závislosti a šíření fake news – hoaxů (Kožišek, Písecký, 2016). Mimo jiné provádějí také celorepublikové výzkumy. Jejich cílová skupina jsou právě děti a mladiství, jelikož právě tato skupina je těmito jevy ohrožena nejvíce (Kopecký et al., 2015).

Dle statistik uvedených na webových stránkách prošlo projektem více než 60 000 žáků základních či středních škol, zaškolili přes 10 000 dospělých. Pro žáky základních škol mají na výběr dva tematické programy. První se týká především kyberšikany, kybergroomingu a sextingu. Druhý se zaměřuje na rizika sociálních sítí, jako je WhatsApp, Messenger, Facebook nebo Instagram. Je doporučován starším dětem a těm, kteří se již zúčastnili prvního programu. Do tohoto okruhu lektori řadí i stále populárnější platformu YouTube, či TiTok. Součástí je také doporučení, jak si své sociální sítě správně zabezpečit (Střílková, 2019).

Seznam se bezpečně (Seznam.cz)

Společnost Seznam.cz založili tento projekt, aby poukázali na hrozby, které se na internetu objevují. Tvoří krátká, naučná videa ohledně vážných témat co se týče internetu (Kožišek, Písecký, 2016).

Web Rangers

Web Rangers neboli Google Inc. je mezinárodní projekt, za kterým stojí firma Google, ve spolupráci s projektem E-Bezpečí Univerzity Palackého v Olomouci a Google Education Group. Hlavní téma se zaměřuje na rizikové chování na internetu. Projekt funguje v několika zemích, včetně České republiky. Principem je prostřednictvím lektorů rozšířit dovednosti a znalosti u dětí, které pak dále šíří osvětu mezi své vrstevníky. Úkolem každého „web rangera“ je vytvořit projekt, který má za úkol rozšířit povědomí o dané problematice. Můžou to být krátká videa, webové stránky, či komixy. To co vytvoří se pak šíří po sociálních sítích, aby se dostali k co největšímu možnému okruhu dětí (Kopecký et al., 2015).

Internetem bezpečně

Tento projekt realizuje nezisková organizace *you connected, z.s* a zakladatelem je Roman Kohout – příslušník Policie České Republiky, který se zabývá kybernetickou kriminalitou. Vzdělávací aktivity zaměřují především na děti a mládež, rodiče, ale i

pedagogy, zaměstnance OSPOD či sociální pracovníky. Nejenom že pořádají odborné přednášky a konference, ale také provozují webové a Facebookové stránky, kde můžeme najít spousty užitečných informací, co se kybernetické kriminality týče – jak se chránit při kybernetickém útoku, jak mají rodiče chránit své dítě v online prostředí nebo jak správně zabezpečit své účty a co dělat při vzniku kyberšikany, phishingu, či sextingu (Internetem bezpečně, 2019).

Linka bezpečí

Linka bezpečí je sdružení, které poskytuje pomoc dětem a mladistvým do věku 26 let, kteří se nacházejí v obtížné životní situaci, či potřebují poradit při každodenních starostech a problémech. Kontakt probíhá prostřednictvím chatu, emailu nebo telefonního čísla 116 111 (Kožíšek, Písecký 2016).

O2 Chytrá škola

Jedná se o nezávislou nadaci společnosti O2 a snaží se reagovat na stále větší rozvoj technologií. Zaměřují se hlavně na vzdělání v tomto odvětví jednak pro pedagogy, ale i pro rodiče. Cílem je lépe se zorientovat příležitosti ale i ohrožení online digitálního světa. Na jejich stránkách jednak najdeme tipy, jak internet používat bezpečně, ale také tipy jak o digitálních technologiích mluvit s dětmi (O2 Chytrá škola, 2017).

2 Cíl práce a výzkumné hypotézy

2.1 Cíl práce

Cílem mé bakalářské práce je zmapovat, zda mají žáci základních škol druhého stupně na Tábořsku povědomí o tom, co je preventivní program a zjistit, zda žáci prošli preventivním programem zaměřujícím se na bezpečnost na internetu a zda mají ve svém okolí někoho, komu se v případě problémů mohou svěřit. Pro výzkum byli zvoleny čtyři hypotézy.

H1: Většina žáků se zúčastnila programu primární prevence zaměřené na bezpečnost na internetu.

H2: Většina žáků neví, co je preventivní program.

H3: Méně než polovina žáků má ve škole někoho, komu se může svěřit, když bude potřebovat pomoci.

H4: Více než polovina žáků s rodiči mluví o tématech jako je kyberšikana, bezpečnost na internetu, alkohol, drogy apod. a může se jim s čímkoliv svěřit, když by potřebovali pomoci v těchto oblastech.

3 Operacionalizace pojmů

Rizikové chování – představuje takové chování, které porušuje normy dané společností, je kulturně nebo společensky nevhodné či zakázané a má za důsledek psychosociální nebo zdravotní poškození jedince, prostředí, jiných osob nebo majetku (Nielsen, 2014).

Preventivní program - musí mít v současné době vypracovaná každá základní a střední škola a musí ho zařadit do školních vzdělávacích programů. Je neodmyslitelnou součástí výuky. Cílem je rozvoj zdravého životního stylu, zlepšování sociálních dovedností žáků a studentů, zvyšování sociálních kompetencí, dále také zlepšené komunikačních dovedností a zlepšení orientace v sociálních vztazích, morálních a mravních hodnot (Procházka, 2012).

Sociodemografický údaj – je základní ukazatel, zahrnuje údaje jako je věk, pohlaví, vzdělání, místo bydliště a podobně (Arnoldová, 2012).

Program primární prevence – tento pojem můžeme definovat, jako komplexní, dlouhodobý a na sebe navazující program, zaměřující se na přímou práci s mladistvými, jejich rodiči a pedagogy (Suchá et al., 2018).

4 Metodika výzkumu

4.1 Etika výzkumu

Každý výzkum, který se zaměřuje na osoby musí mít své etické limity. Je nutno respektovat soukromí. Ne každý chce sdělovat intimní a soukromé informace o své osobě, když zjistí, že budou zveřejněny – i přesto že zveřejněny musí být anonymně. Musí být kladen důraz na to, aby následnému čtenáři výzkumu nebylo umožněno identifikovat účastníka výzkumu (Etický rámec výzkumu MŠMT, 2004). Než vůbec výzkumné šetření proběhne, je nutno obstarat si souhlas od účastníků, ať už ústní, nebo písemný. Především v kvalitativním výzkumu je důležité dbát na tzv. emoční bezpečí, jelikož se zde často řeší emočně citlivé záležitosti. Každý, kdo provádí výzkum by měl být citlivý a empatický, jelikož špatně provedený experiment/výzkum, může mít velice vážné negativní dopady na účastníka (Hendl, 2005). Pokud účastník projeví zájem o výsledky výzkumu, měl by mu je výzkumník poskytnout a je také povinen nedopustit se plagiátorství. Pokud cituje jiného autora, je nutno uvést informační zdroj (Etický rámec výzkumu MŠMT, 2004).

4.2 Popis výzkumného nástroje

Ve své práci jsem si zvolila kvantitativní výzkum. Ten zkoumá vztahy mezi jednotlivými proměnnými a pracuje se zde především s větším souborem respondentů, na rozdíl od kvalitativního výzkumu (Kutnohorská, 2009). Metodami sběru dat může být dotazník, standardizovaný dotazník nebo metoda analýzy dat (Chrátka, 2016). Dotazování respondenti odpovídají nejčastěji právě formou dotazníků (Kutnohorská, 2009).

Dotazník se skládá z 23 otázek a je rozdělen na dvě části. V první části zjišťuji zkušenosti respondentů s rizikovým chováním na internetu. Ve druhé části se zabývám již samotnými preventivními programy a zjišťuji, zda mají respondenti zkušenost s programy primární prevence a pokud ano, jestli pozitivní nebo negativní. Také se zaměřuji na to, zda po absolvování preventivních programů mají dostatek předaných informací, nebo zda cítí, že mají informací málo. V úplném úvodu dotazníku zjišťuji sociodemografické údaje, jako je věk, pohlaví a aktuální navštěvovaná třída základní školy.

V tomto dotazníkovém šetření jsem použila pouze uzavřené otázky – s možností volby z daných možností. U několika otázek je i možnost zvolit více odpovědí.

4.3 Výzkumný soubor

Do svého dotazníkového šetření jsem oslovila žáky druhých stupňů základních škol. Vyloženě věková hranice stanovena nebyla, zaměřila jsem se na 6. – 9. třídu. Dotazníky autorka měla distribuovat v papírové formě, bohužel kvůli COVID-19 toto nebylo možné a proto byly dotazníky rozesílány žákům pomocí webových stránek. Odevzdáno bylo celkem 150 dotazníků a zapojili se žáci od 6. do 9. třídy.

4.4 Časový harmonogram výzkumu

Časový harmonogram pro dokončení bakalářské práce jsem rozdělila do čtyř kroků. Nejprve jsem si vytvořila seznam odborné literatury a našla dostatek zdrojů k vypracování teoretické části. Druhý krok bylo již samotné psaní teoretické části bakalářské práce a zároveň jsem si začala chystat otázky do dotazníkového šetření. Třetím krokem bylo provedení výzkumu a analýza obdržených informací. V poslední řadě byly zpracovány výsledky dotazníků, diskuze a závěr práce.

Časový harmonogram:

Tab.1: Časový harmonogram

Příprava výzkumu	leden – únor 2020
Výzkum	květen – červen 2020
Vyhodnocení výsledků	červenec 2020

Zdroj: Vlastní výzkum

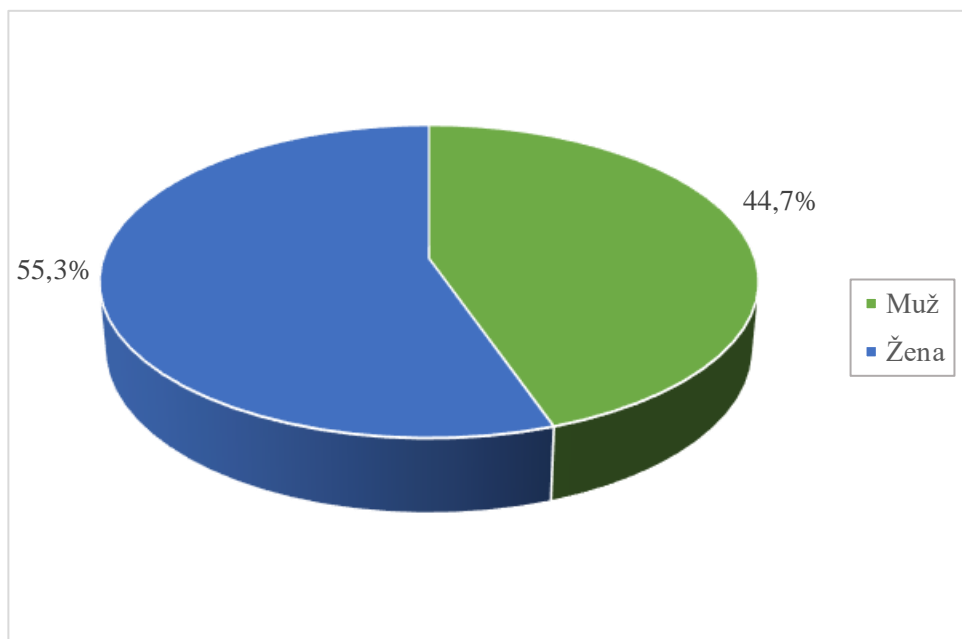
5 Výsledky výzkumu

Otázka č.1: Pohlaví

Tab. 2: Pohlaví respondentů

	Počet respondentů	%
Muž	67	44,7
Žena	83	55,3
Celkem	150	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 1: Pohlaví respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum

Z celkového počtu 150 respondentů bylo žen 83 (55,3 %) a mužů 67 (44,7 %), tudíž zde vidíme, že více odpovídali ženy.

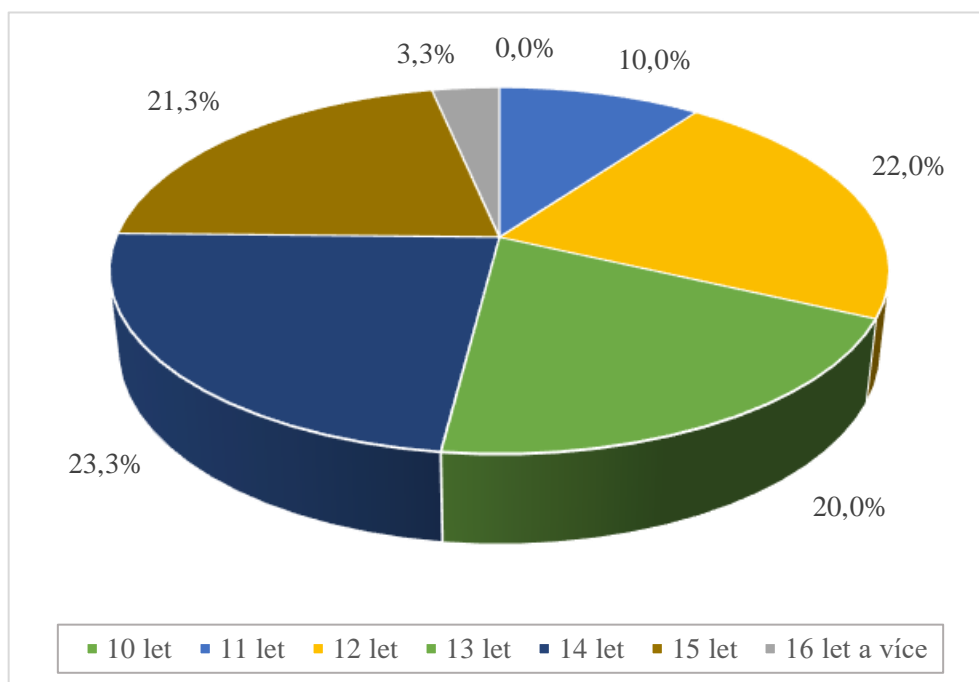
Otázka č.2: Věk

Tab. 3: Věk respondentů

	Počet respondentů	%
10 let	0	0
11 let	15	10
12 let	33	22
13 let	30	20
14 let	35	23,3

15 let	32	21,3
16 a více let	5	3,3
Celkem	150	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 2: Věk respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum

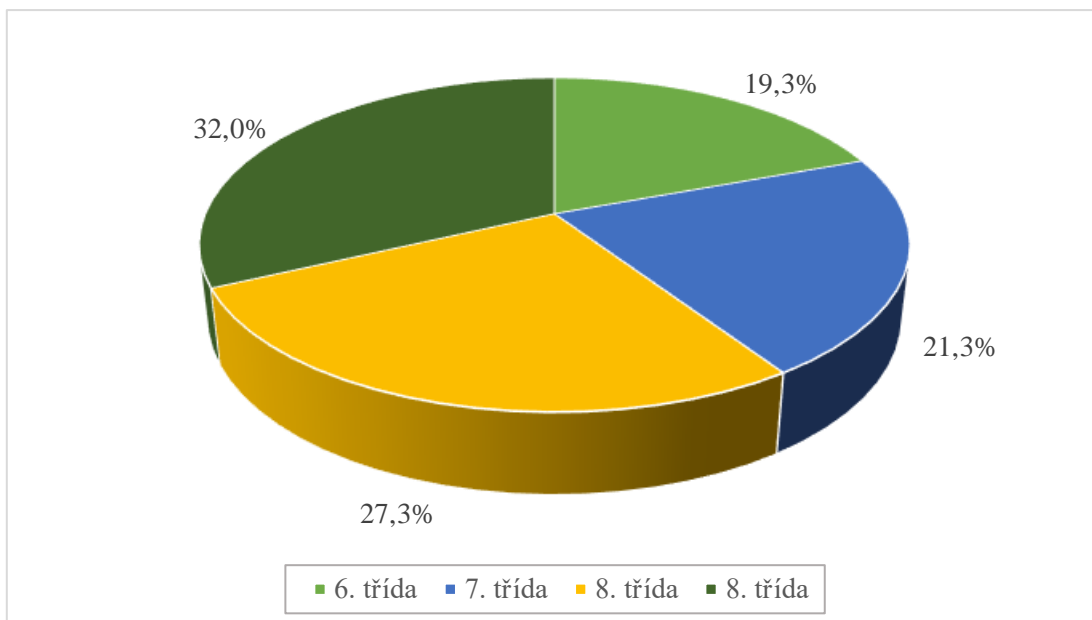
Z tabulky a grafu č 2 můžeme vidět věkové zastoupení respondentů. Nejvíce byl zastoupen věk 14 let s počtem respondentů 35 (23,3 %). Druhý nejčastější věk byl 12 let s počtem respondentů 33 (22 %). Jako třetí nejčastější věk byl 15 let s počtem responzí (21,3 %). Věk 10 let se u respondentů vůbec neobjevil.

Otázka č.3: Navštěvovaná třída základní školy

Tab. 4: Navštěvovaná třída základní školy

	Počet respondentů	%
6. třída	29	19,3
7. třída	32	21,3
8. třída	41	27,3
9. třída	48	32
Celkem	150	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 3: Navštěvovaná třída základní školy

Zdroj: Vlastní výzkum

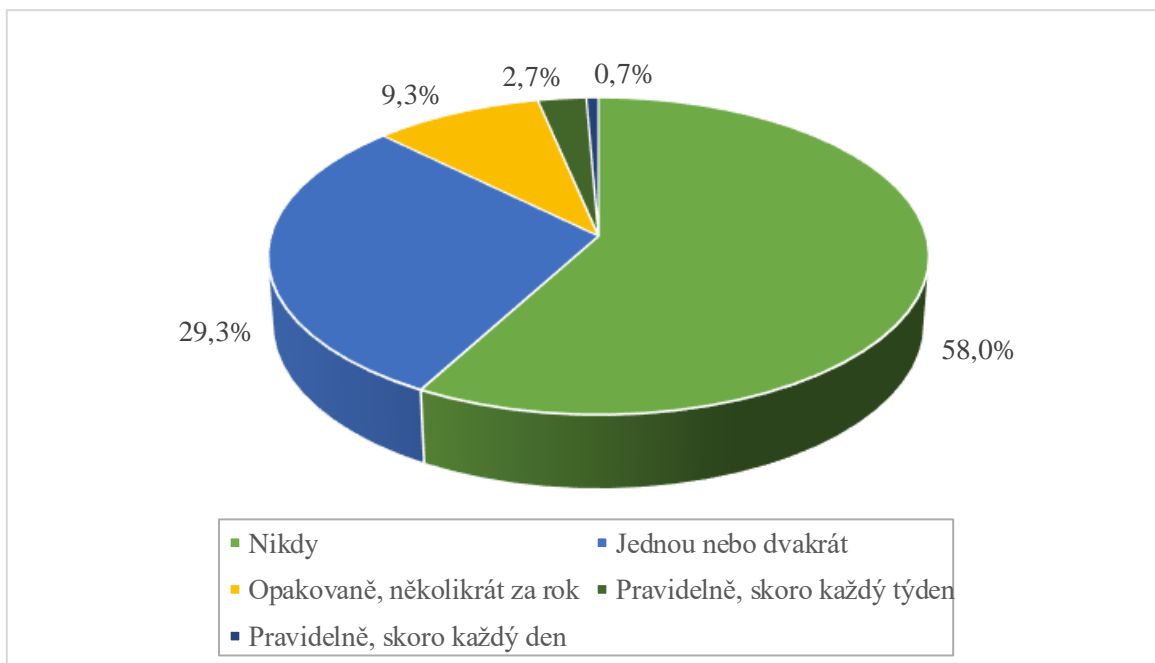
Pokud jde o navštěvovanou třídu základní školy, nejčastějšími odpověďmi byla 9 třída s počtem 48 (32 %). Těsně za ní byla 8 třída s počtem 41 (27,3 %) a následně třetí nejčastější odpověď byla 7 třída s počte 32 (21,3 %). Nejméně responzí bylo 29 (19,3 %) u 6 třídy.

Otázka č. 4: Kolikrát se ti stalo, že jsi slovně napadl/a (urážky, nadávky, výhrůžky) někoho na internetu?

Tab.5: Kolikrát respondenti napadli někoho na internetu

	Počet respondentů	%
Nikdy	87	58
Jednou nebo dvakrát	44	29,3
Opakovaně několikrát za rok	14	9,3
Pravidelně, skoro každý týden	4	2,7
Pravidelně, skoro každý den	1	0,7
Celkem	150	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 4: Kolikrát respondenti napadli někoho na internetu

Zdroj: Vlastní výzkum

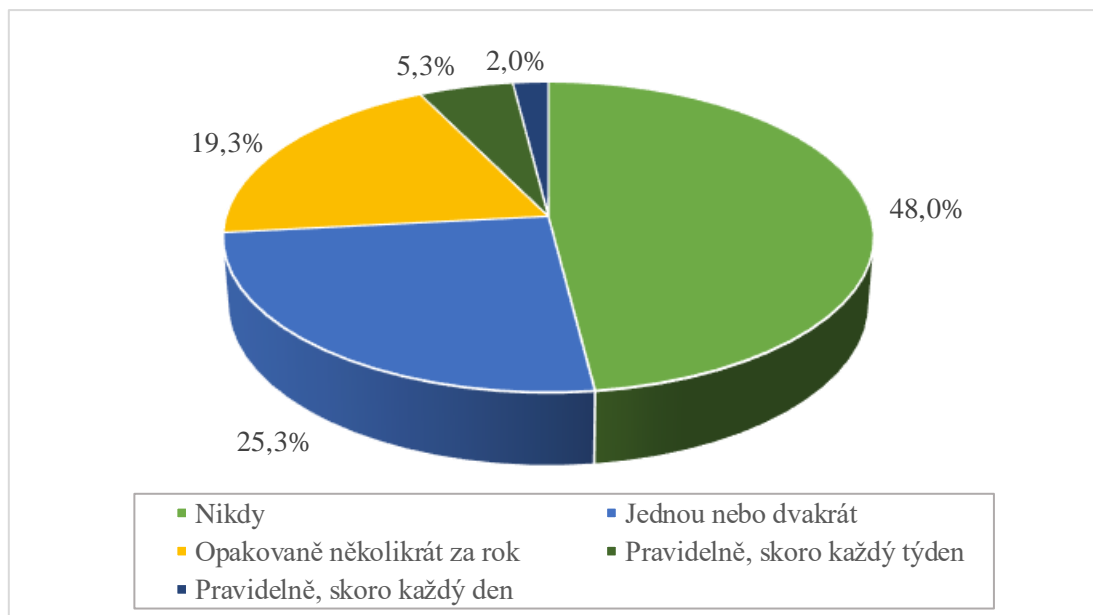
Z této tabulky a grafu můžeme vyčíst, zda někdy respondenti slovně napadli někoho na internetu. Nejčastější odpověď byla, že nikdy a to s počtem 87 (58%). Těsně za touto otázkou nalezneme odpověď, že již někoho napadli jednou, nebo dvakrát a to s počtem 44 (29,3%). U 14 (9,3) respondentů vidíme, že někoho na internetu napadli opakovaně, několikrát za rok, u 4 (2,7%) pravidelně, skoro každý týden a u 1 (0,7%) pravidelně, skoro každý den.

Otázka č. 5: Kolikrát se ti stalo, že jsi byl/a slovně napaden/a na internetu (někdo tě pomluvil, nadával, či ti ubližoval)?

Tab. 6: Kolikrát byli respondenti slovně napadeni na internetu

	Počet respondentů	%
Nikdy	72	48
Jednou nebo dvakrát	38	25,3
Opakovaně několikrát za rok	29	19,3
Pravidelně, skoro každý týden	8	5,3
Pravidelně, skoro každý den	3	2
Celkem	150	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 5: Kolikrát byli respondenti slovně napadeni na internetu

Zdroj: Vlastní výzkum

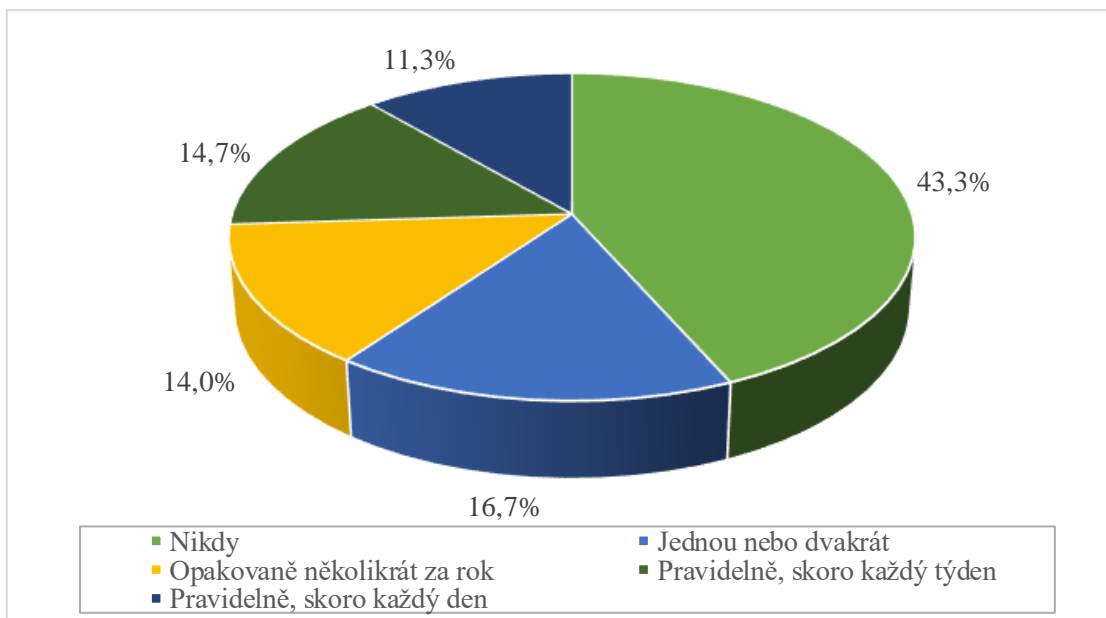
U 72 respondentů (48%) se objevila odpověď, že nikdy na internetu napadeni nebyli a 38 (25,3%) jich bylo napadeno alespoň jednou, nebo dvakrát. U 29 (19,3%) respondentů došlo k napadení až několikrát za rok, u 8 (5,3%) dochází k napadení několikrát za týden a u 3 (2%) dochází k napadení každý den.

Otázka č. 6: Kolikrát se ti stalo, že kvůli času stráveném na internetu nebo hraním her jsi měl/a nějaký problém? (Např. nenačil/a se do školy, nespál/a, vynechal/a důležité aktivity)

Tab.7: Čas strávený na internetu

	Počet respondentů	%
Nikdy	65	43,3
Jednou nebo dvakrát	25	16,7
Opakovaně několikrát za rok	21	14
Pravidelně, skoro každý týden	22	14,7
Pravidelně, skoro každý den	17	11,3
Celkem	150	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 6: Čas strávený na internetu

Zdroj: Vlastní výzkum

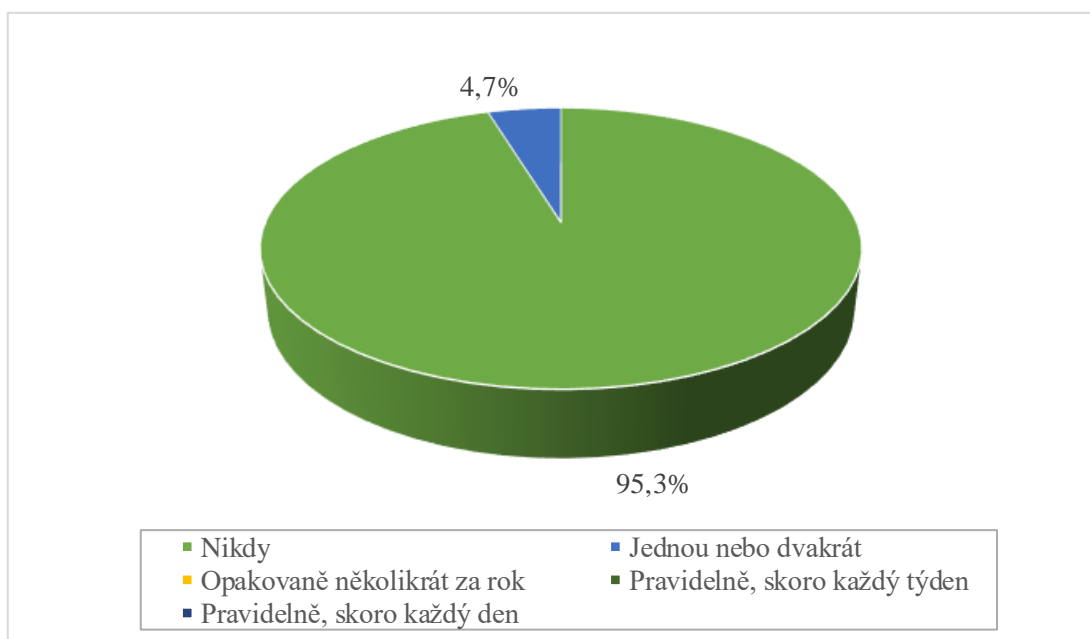
U 65 (43,3%) respondentů se nikdy nestalo to, že by kvůli čas stráveném na internetu/hraním her došlo k problémům jako vynechání spánku, důležitých aktivit, či zapomínání na školu a školních povinností. Avšak u 25 (16,7%) se tento problém objevil jednou nebo dvakrát, u 21 (14%) opakovaně několikrát za rok, u 22 (14,7%) se problém objevuje skoro každý týden a u 17 (11,3%) pravidelně, skoro každý den.

Otázka č. 7: Vsázel/a si někdy peníze, nebo hrál/a na automatech?

Tab. 8: Vsázel/a si někdy peníze, nebo hrál/a na automatech?

	Počet respondentů	%
Nikdy	142	95,3
Jednou nebo dvakrát	8	4,7
Opakovaně několikrát za rok	0	
Pravidelně, skoro každý týden	0	0
Pravidelně, skoro každý den	0	0
Celkem	150	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 7: Vsázel/a si někdy peníze, nebo hrál/a na automatech?

Zdroj: Vlastní výzkum

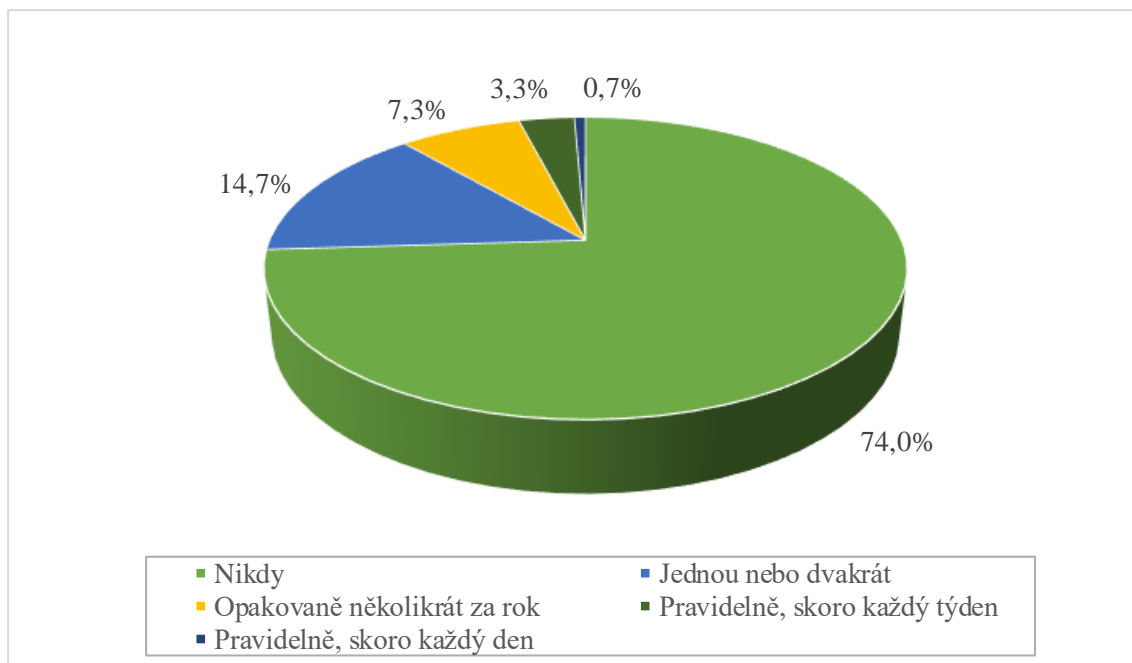
Tyto výsledky poukazují na to, že drtivá většina, a to s počtem 142 (95,3%) respondentů nikdy nevsázeli peníze, nebo nehráli automaty. Pouze 8 (4,7%) to zkusilo jednou nebo dvakrát. Skutečnost, jestli respondenti sázeli peníze opakovaně a pravidelně výzkum neprokázal.

Otázka č. 8: Utratil/a jsi někdy na internetu více peněz (nákupy ve hře/google play/itunes), než si můžeš dovolit?

Tab. 9: Utratil/a jsi někdy na internetu více, než si můžeš dovolit?

	Počet respondentů	%
Nikdy	111	74
Jednou nebo dvakrát	22	14,7
Opakovaně několikrát za rok	11	7,3
Pravidelně, skoro každý týden	5	3,3
Pravidelně, skoro každý den	1	0,7
Celkem	150	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 8: Utratil/a jsi někdy na internetu více peněz, než si můžeš dovolit?

Zdroj: Vlastní výzkum

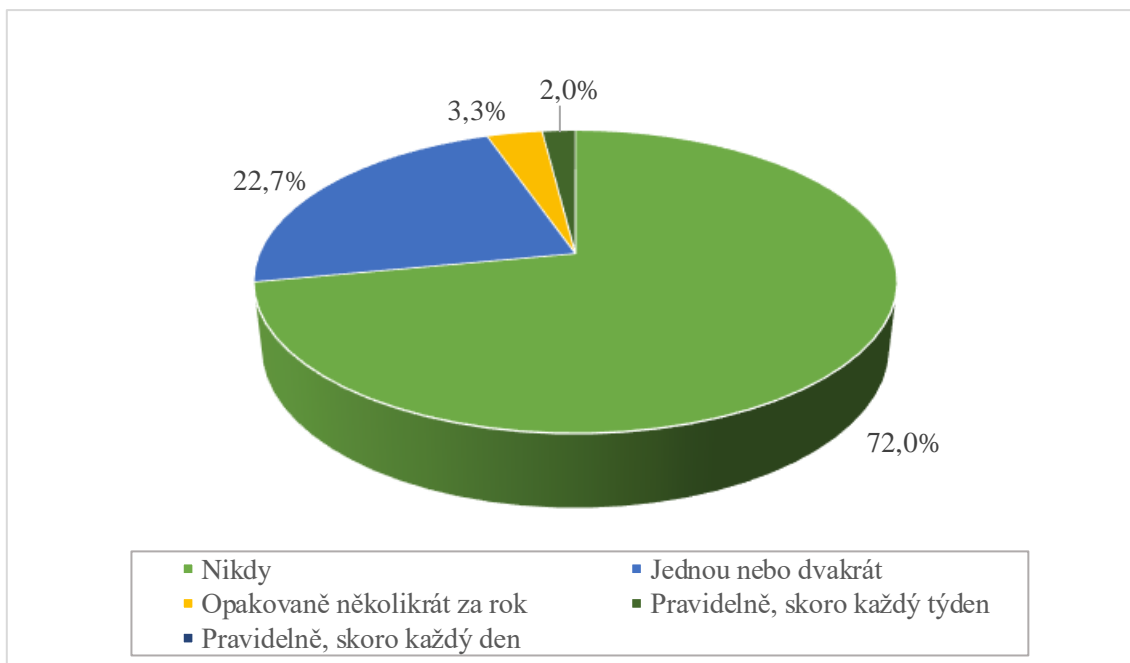
Z tabulky a grafu můžeme vidět, že většina 111 (74%) respondentů nikdy neutratila na internetu více peněz, než by si mohli dovolit. U 22 (14,7%) respondentů došlo k utrácení jednou nebo dvakrát, u 11 (7,3%) k utrácení došlo opakovaně, několikrát za rok, u 5 (3,3%) pravidelně, skoro každý týden a pouze u 1 (0,7%) dochází k utrácení peněz na internetu pravidelně, každý den.

Otázka č. 9: Založil/a sis někdy falešný profil na internetu s úmyslem někomu nadávat/urážet ho?

Tab. 10: Založil/a sis někdy falešný profil na internetu s úmyslem někomu nadávat/urážet ho?

	Počet respondentů	%
Nikdy	108	72
Jednou nebo dvakrát	34	22,7
Opakovaně několikrát za rok	5	3,3
Pravidelně, skoro každý týden	3	2
Pravidelně, skoro každý den	0	0
Celkem	150	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 9: Založil/a sis někdy falešný profil na internetu s úmyslem někomu nadávat/urážet ho?

Zdroj: Vlastní výzkum

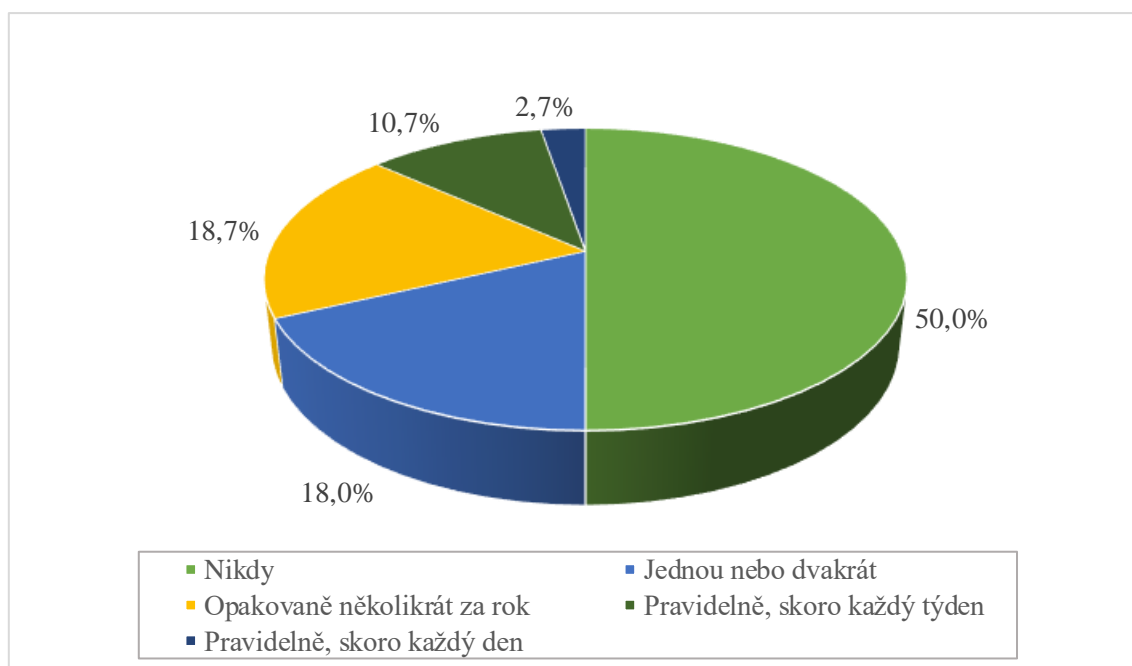
Tyto výsledky ukazují, že většina respondentů 108 (72%) si nikdy nezaložila falešný profil s úmyslem někomu ublížit nebo někomu nadávat/urážet ho, 34 (22,7%) respondentů si založilo falešný profil jednou nebo dvakrát, 5 (3,3%) opakovaně několikrát za rok, 3 (2%) pravidelně, skoro každý týden. Nikdo nevedl, že by si falešný profil zakládal pravidelně, skoro každý den.

Otázka č. 10: Kontaktoval tě již někdo z falešného profilu?

Tab. 11: Kontaktoval tě již někdo z falešného profilu?

	Počet respondentů	%
Nikdy	75	50
Jednou nebo dvakrát	27	18
Opakovaně několikrát za rok	28	18,7
Pravidelně, skoro každý týden	16	10,7
Pravidelně, skoro každý den	4	2,7
Celkem	150	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 10: Kontaktoval tě již někdo z falešného profilu?

Zdroj: Vlastní výzkum

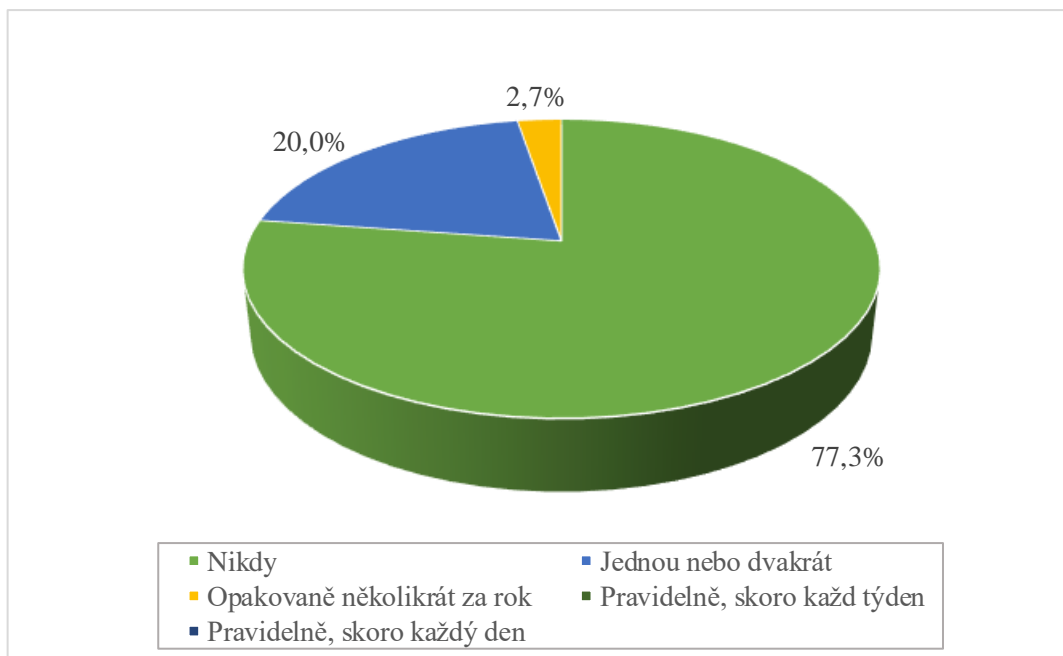
U této otázky vidíme, že 75 (50%) respondentů nikdy nikdo nekontaktoval z falešného profilu. U 27 (18%) došlo ke kontaktování falešným profilem jednou nebo dvakrát, u 28 (18,7%) opakovaně několikrát za rok, u 16 (10,7%) pravidelně, skoro každý týden a u 4 (2,7%) pravidelně, skoro každý den.

Otázka č. 11: Posílal/a jsi někomu nahé fotky či videa?

Tab. 12: Posílal/a jsi někomu nahé fotky či videa?

	Počet respondentů	%
Nikdy	116	77,3
Jednou nebo dvakrát	30	20
Opakovaně několikrát za rok	4	2,7
Pravidelně, skoro každý týden	0	0
Pravidelně, skoro každý den	0	0
Celkem	150	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 11: Posílal/a jsi někomu nahé fotky či videa?

Zdroj: Vlastní výzkum

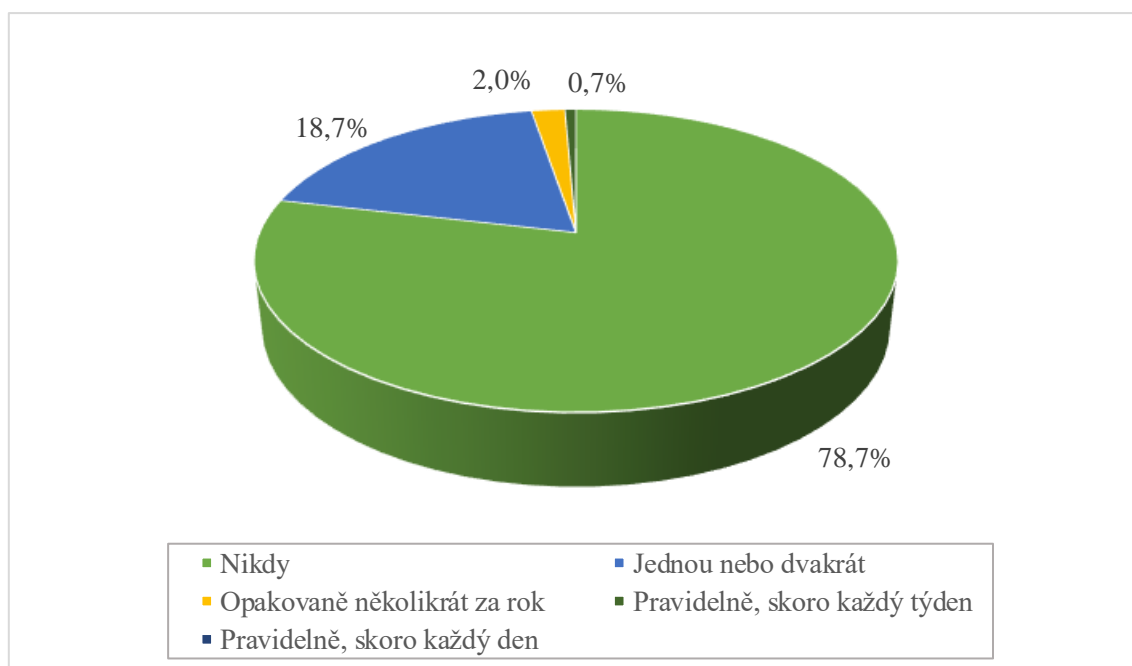
Dle výsledků můžeme vidět, že 116 (77,3%) nikdy nikomu neposlali nahé fotky nebo videa. Dále 30 (20%) respondentů již jednou nebo dvakrát někomu zaslali nahé fotky či videa – což je dost znepokojivé číslo. U 4 (2,7%) respondentů došlo k zasílání opakovaně několikrát za rok. Že respondenti posílali fotky/video pravidelně – skoro každý týden či každý den průzkum neprokázal.

Otázka č. 12: Chtěl/a jsi po někom nahé fotky či videa?

Tab. 13: Chtěl/a jsi po někom nahé fotky či videa?

	Počet respondentů	%
Nikdy	118	78,7
Jednou nebo dvakrát	28	18,7
Opakovaně několikrát za rok	3	2
Pravidelně, skoro každý týden	1	0,7
Pravidelně, skoro každý den	0	0
Celkem	150	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 12: Chtěl/a jsi po někom nahé fotky či videa? Zdroj: Vlastní výzkum

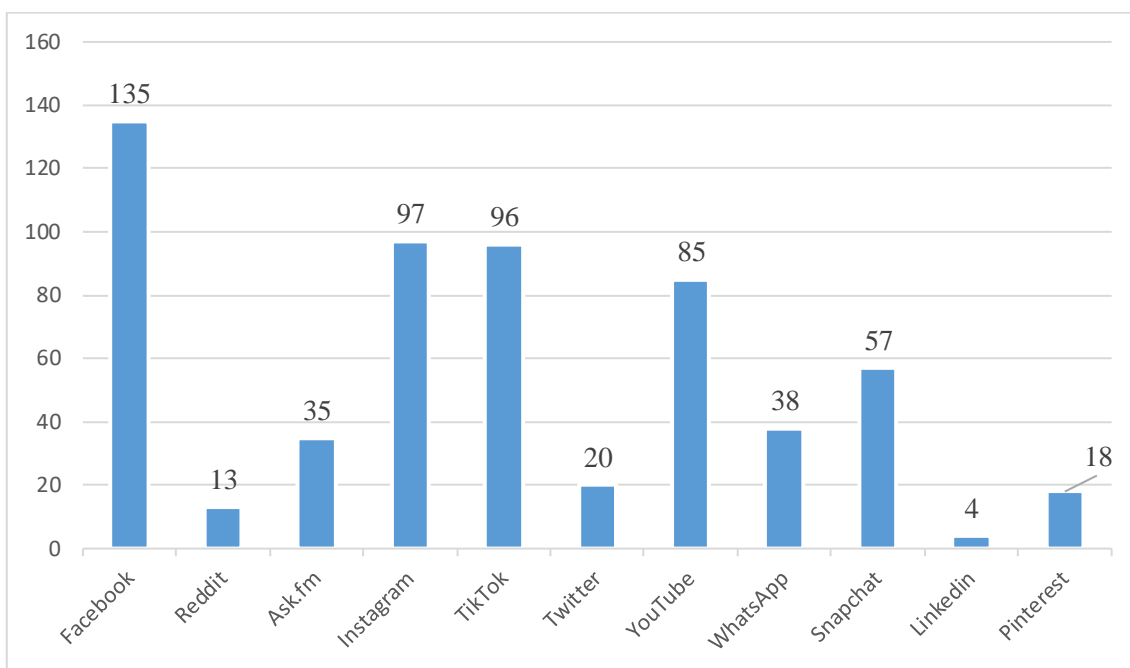
Nikdy nechtělo po někom nahé fotky 118 (78,7)% respondentů. Jednou nebo dvakrát chtělo nahé fotky či videa zaslat 28 (18,7%) respondentů. Dále jen 3 (2%) chtělo fotky/video opakovaně, několikrát za rok a pouze 1 (0,7%) pravidelně, skoro každý týden.

Otázka č. 13: Jaké sociální sítě používáš?

Tab. 14: Jaké respondent používá sociální sítě

	Počet respondentů	%
Facebook	135	90
Reddit	13	8,7
Ask.fm	35	23,3
Instagram	97	64,7
TikTok	96	64
Twitter	20	13,3
YouTube	85	56,7
WhatsApp	38	25,3
Snapchat	57	38
Linkedin	4	2,7
Pinterest	18	12
Celkem	150	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 13: Jaké sociální sítě používáš?

Zdroj: Vlastní výzkum

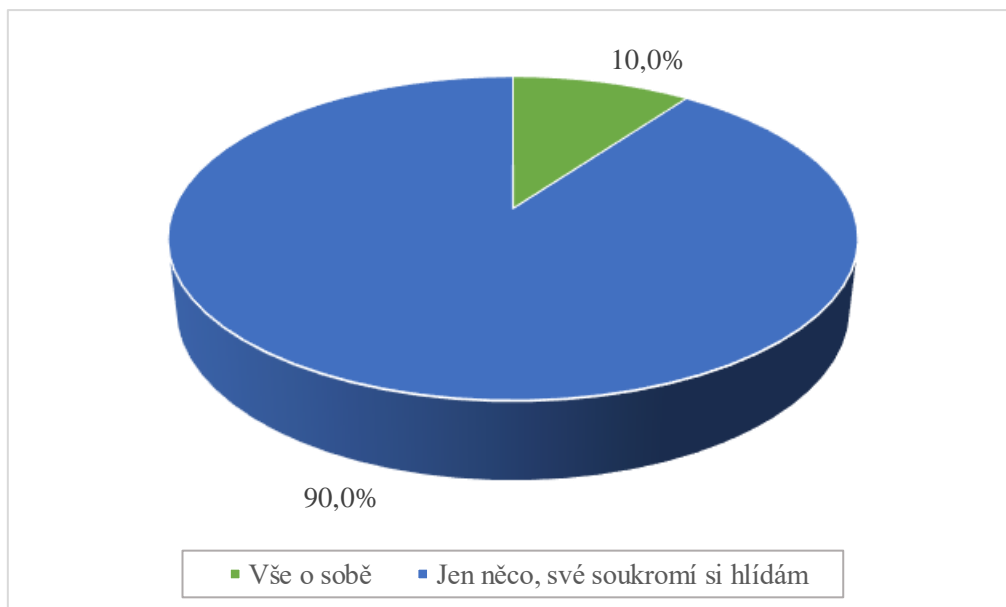
U této otázky mohli respondenti vybrat z více odpovědí. Mezi nejoblíbenější sociální sítě u respondentů patří Facebook a to s počtem respondentů 135, dále Instagram s počtem 97, TikTok s počtem 96, YouTube s počtem 85, Snapchat s počtem 57, WhatsApp s počtem 38, Ask.fm s počtem 35, Twitter s počtem 20, Pinterest s počtem 18, Reddit s počtem 13 a poslední LinkedIn s počtem 4.

Otázka č. 14: Co o sobě respondent uvádí na svém profilu na sociálních sítích

Tab. 15: Co o sobě respondent uvádí na svém profilu na sociálních sítích

	Počet respondentů	%
Vše o sobě	15	10
Jen něco, své soukromí si hlídám	135	90
Celkem	150	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 14: Co o sobě respondent uvádí na svém profilu na sociálních sítích

Zdroj: Vlastní výzkum

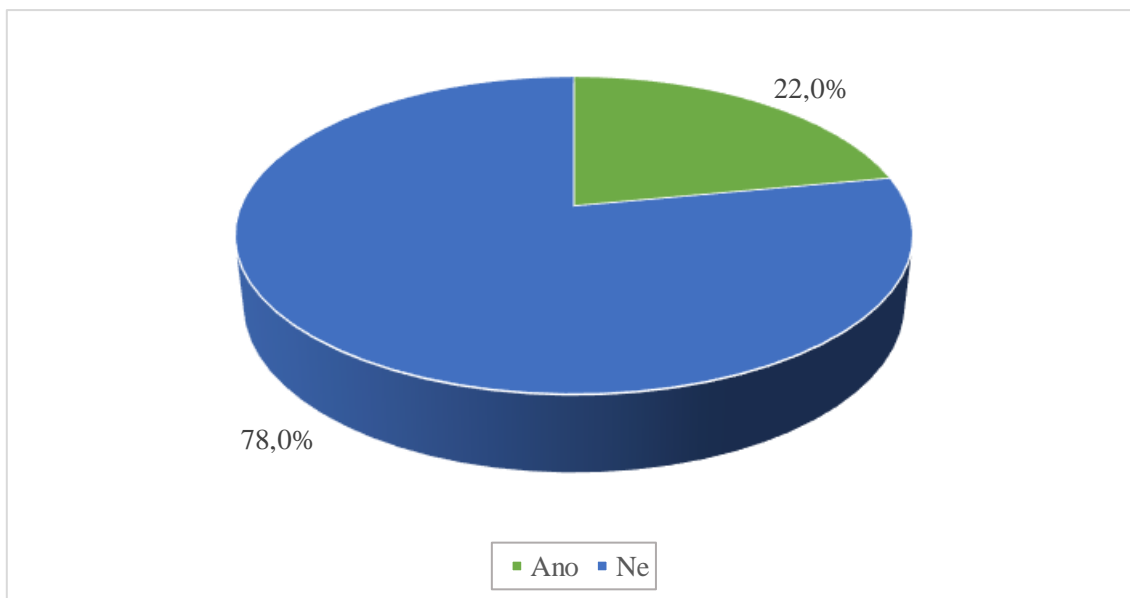
Graf a tabulka nám ukazuje, že 135 (90%) respondentů si své soukromí hlídá a sděluje o sobě na sociálních sítích jen co je nutné. U 15 (10%) respondentů můžeme vidět, že o sobě sděluje vše a své soukromí si moc nehlídají.

Otázka č.15: Pokud máš nějakou sociální síť přidáváš si do přátel i osoby, které neznáš?

Tab. 16: Pokud máš nějakou sociální síť přidáváš si do přátel i osoby, které neznáš?

	Počet respondentů	%
Ano	33	22
Ne	117	78
Celkem	150	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 15: Pokud máš nějakou sociální síť přidáváš si do přátel i osoby, které neznáš?

Zdroj: Vlastní výzkum

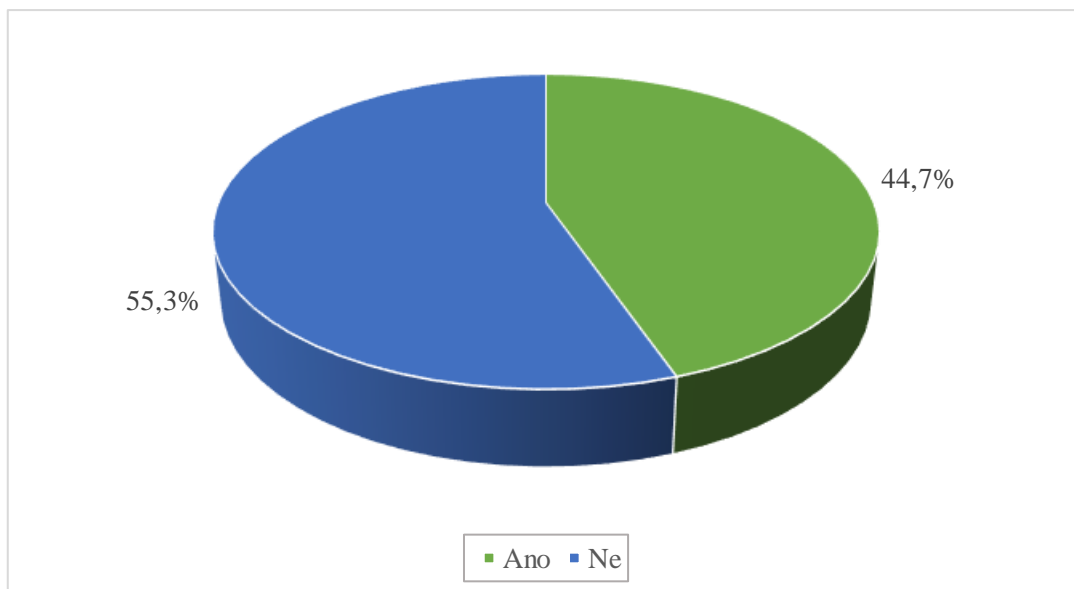
Zde si můžeme všimnout, že většina respondentů, což je 117 (78%) si nepřidává do přátel osoby, které nezná. U 33 (22%) respondentů dochází k přidávání si přátel na sociálních sítí, aniž by je znali.

Otázka č. 16: Máš ve škole mezi učiteli nebo dalšími pracovníky (psycholog, speciální pedagog apod.) někoho, komu by ses svěřil/a s problémem?

Tab. 17: Máš ve škole mezi učiteli či dalšími pedagog. Pracovníky někoho, komu by ses svěřil/a s problémem?

	Počet respondentů	%
Ano	67	44,7
Ne	83	55,3
Celkem	150	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 16: Máš ve škole mezi učiteli či dalšími pedagog. pracovníky někoho, komu by ses svěřil/a s problémem?

Zdroj: Vlastní výzkum

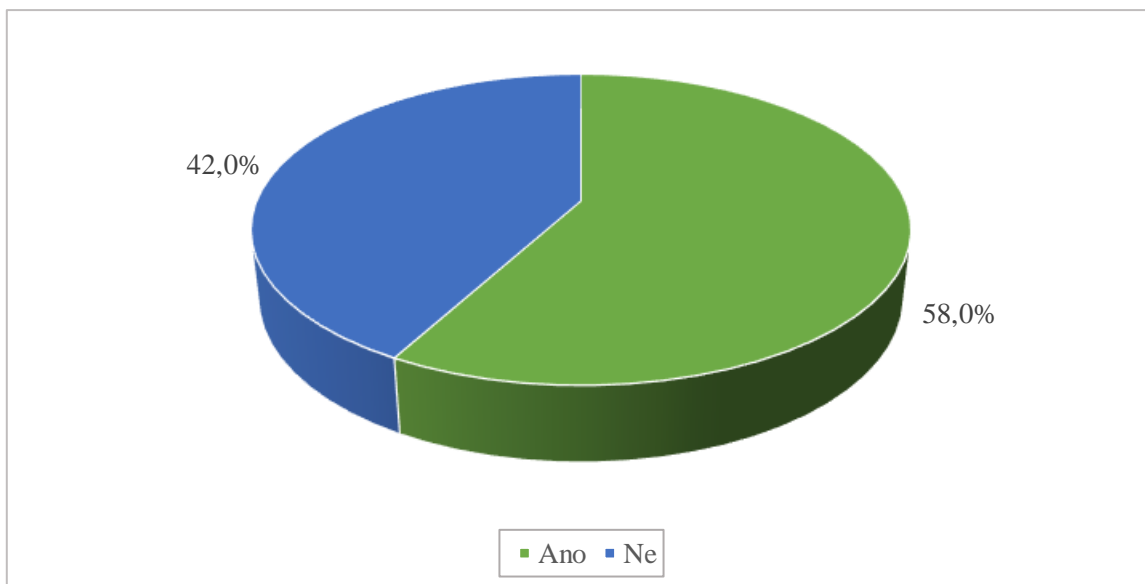
Většina respondentů s počtem 83 (55,3%) nemá ve škole mezi učiteli či dalšími pracovníky nikoho, komu by se svěřili v případě, že by měli problém. Zbýlých 67 (44,7%) ve škole má někoho, komu by se mohl svěřit s problémem.

Otázka č. 17: Bavíš se s rodiči o těchto tématech, jako jsou drogy, šikana, kyberšikana, rasismus, alkohol, cigarety či bezpečnost na internetu?

Tab. 18: Bavíš se s rodiči o těchto tématech, jako jsou drogy, šikana, kyberšikana, rasismus, alkohol, cigarety či bezpečnost na internetu?

	Počet respondentů	%
Ano	87	58
Ne	63	42
Celkem	150	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 17: Baviš se s rodiči o těchto tématech, jako jsou drogy, šikana, kyberšikana, rasismus, alkohol, cigarety či bezpečnost na internetu?

Zdroj: Vlastní výzkum

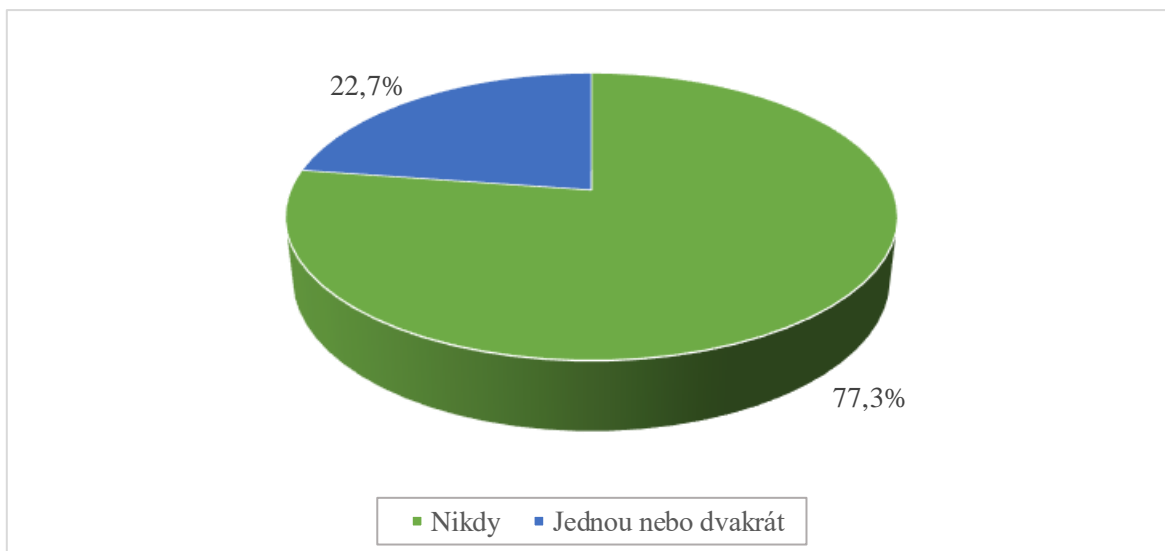
U 87 (58%) respondentů vidíme, že doma mají někoho, s kým můžou probírat témata, jako jsou drogy, kyberšikana, rasismus, alkohol, bezpečnost na internetu apod. Bohužel 63 (42%) respondentů s rodiči tyto témata neprobírají.

Otázka č. 18: Šel/šla jsi na schůzku s někým, s kým jsi se seznámil/a na sociálních sítích?

Tab. 19: Šel/šla jsi na schůzku s někým, s kým jsi se seznámil/a na sociálních sítích?

	Počet respondentů	%
Nikdy	116	77,3
Jednou nebo dvakrát	34	22,7
Opakovaně	0	0
Celkem	150	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 18: Šel/šla jsi na schůzku s někým, s kým jsi se seznámil/a na sociálních sítích?

Zdroj: Vlastní výzkum

Tento graf a tabulka nám ukazují, že 116 (77,3%) respondentů nikdy nešlo na schůzku s člověkem, se kterým se seznámili na sociálních sítích. Avšak 34 (22,7%) respondentů šlo jednou nebo dvakrát.

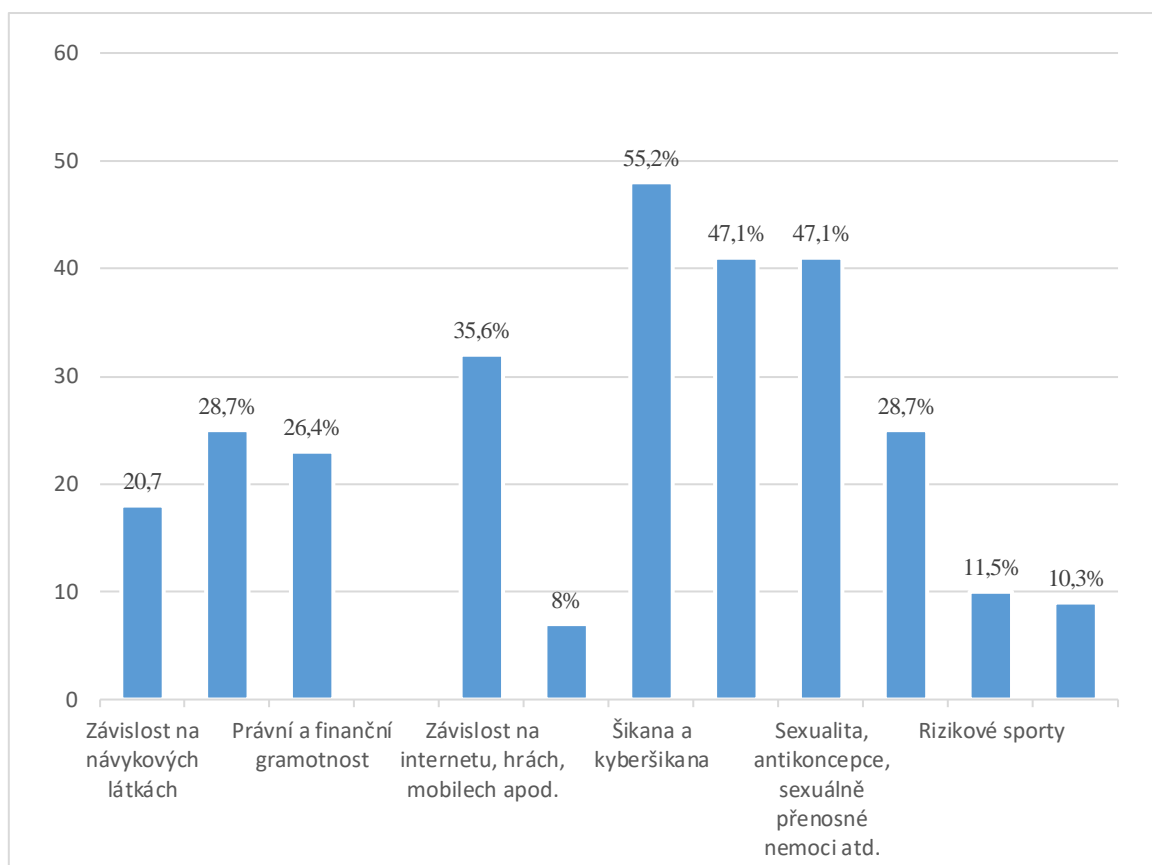
Otázka č. 19: V jakých tématech bys aktuálně potřeboval/a pomoc?

Tab. 20: V jakých tématech bys aktuálně potřeboval/a pomoc?

	Počet respondentů	%
Závislost na návykových látkách	18	20,7
Poruchy příjmu potravy (anorexie, bulimie, přejídání)	25	28,7
Právní a finanční gramotnost	23	26,4
Závislost na internetu, hrách, mobilech apod.	32	35,6
Závislost na skupině či organizaci (např. sekta)	7	8
Šikana a kyberšikana	48	55,2
Bezpečnost na internetu	41	47,1
Sexualita, antikoncepce, sexuálně přenosné nemoci atd.	41	47,1
Rasismus a xenofobie	25	28,7
Rizikové sporty	10	11,5

Vandalismus	9	10,3
Celkem	150	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 19: V jakých tématech bys aktuálně potřeboval/a pomoc?

Zdroj: Vlastní výzkum

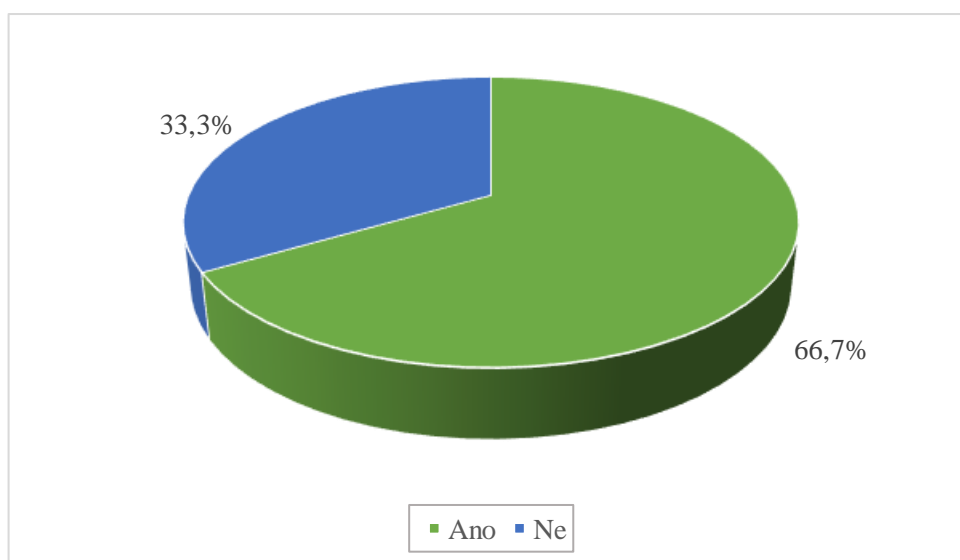
Na tuto otázku mohli respondenti vybírat více odpovědí. Vidíme zde, že nejčastější téma, ve kterém potřebují respondenti pomoci je šikana a kyberšikana s počtem responzí 48 (55,2%), dále se stejným počtem bezpečnost na internetu a sexualita, antikoncepce, sexuálně přenosné nemoci s počtem responzí 41 (47,1%). Závislost na internetu, hrách, mobilech apod. měla 32 (35,6%) responzí, poruchy příjmu potravy měli a rasismus a xenofobie mělo též stejný počet responzí, a to 25 (28,7%) právní a finanční gramotnost měla 23 (26,4%) responzí, závislost na návykových látkách měla 18 (20,7%) responzí, rizikové sporty měli 10 (11,5%) responzí a mezi poslední nejméně volené témata patří vandalismus s počtem 9 (10,3) responzí a závislost na skupině či organizaci s počtem 7 (8%) responzí.

Otázka č. 20: Víš co je preventivní program?

Tab. 21: Víš co je preventivní program?

	Počet respondentů	%
Ano	100	66,7
Ne	50	33,3
Celkem	150	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 20: Víš co je preventivní program?

Zdroj: Vlastní výzkum

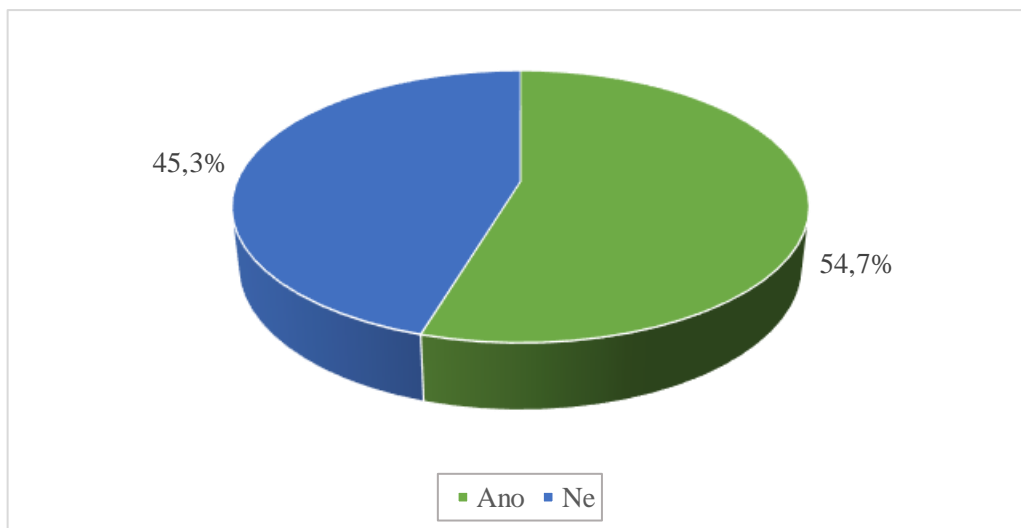
Celkem 85 (54,7%) zná pojem preventivní program, zbylých 68 (45,3%) dotazovaných tento pojem nezná.

Otázka č. 21: Účastnil/a si se nějakého preventivního programu?

Tab. 22: Účastnil/a si se nějakého preventivního programu?

	Počet respondentů	%
Ano	82	54,7
Ne	68	45,3
Celkem	150	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 20: Účastnil/a si se nějakého preventivního programu?

Zdroj: Vlastní výzkum

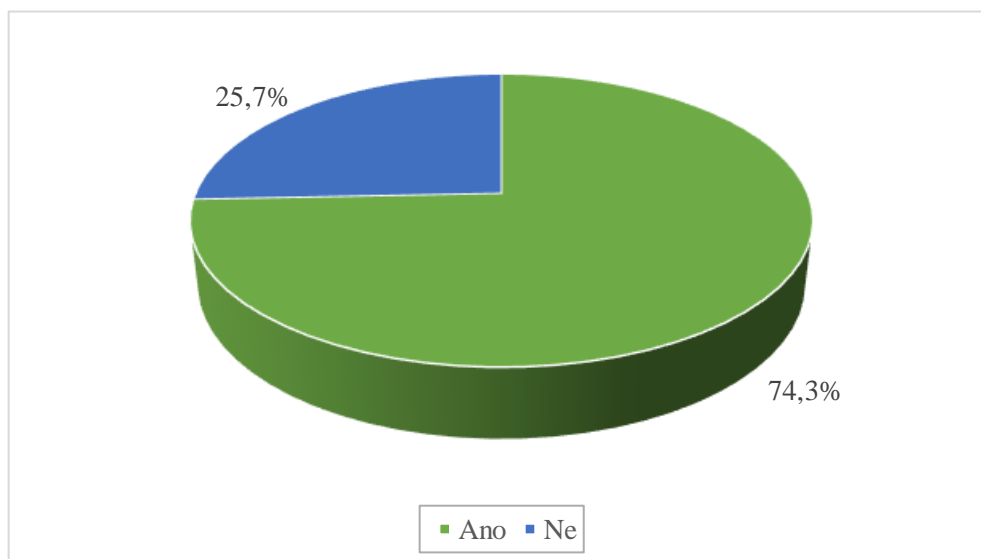
Vidíme zde, že 82 (54,7%) respondentů se zúčastnila preventivního programu a 68 (45,3%) respondentů ne.

Otázka č. 21: Proběhl preventivní program přímo u tebe na škole?

Tab. 23: Proběhl preventivní program přímo u tebe na škole?

	Počet respondentů	%
Ano	84	74,3
Ne	29	25,7
Celkem	113	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 21: Proběhl preventivní program přímo u tebe na škole?

Zdroj: Vlastní výzkum

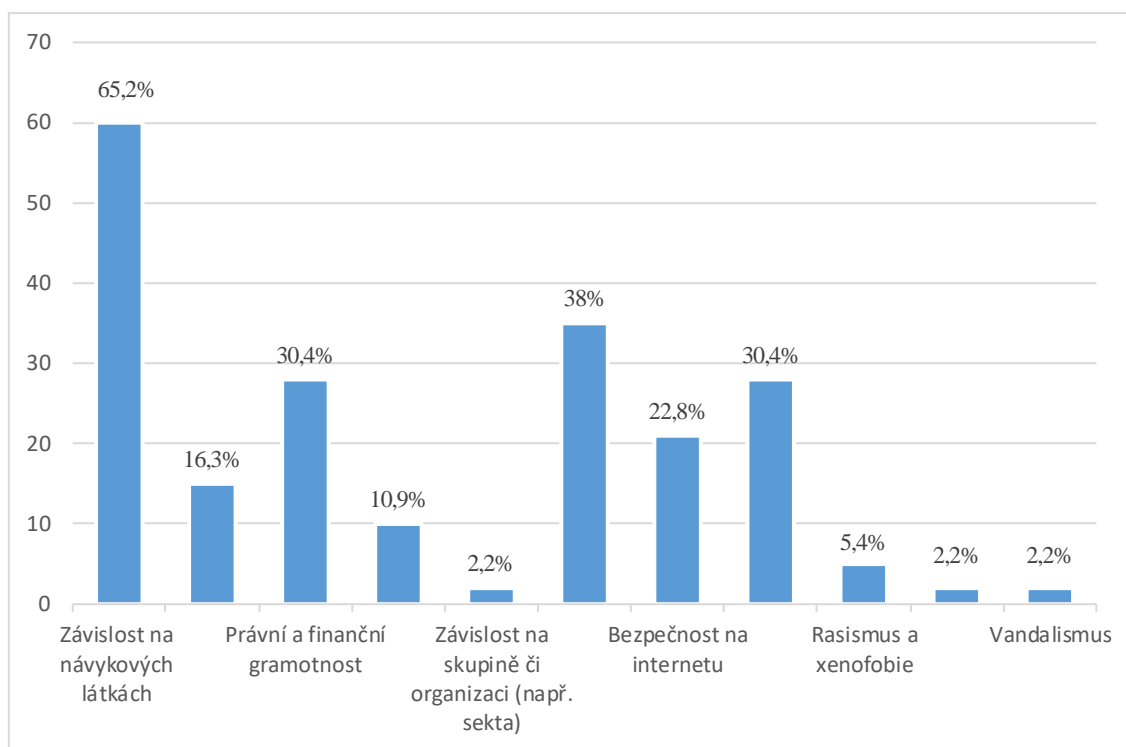
U této otázky vidíme, že 84 (74,3%) respondentů se účastnilo preventivního programu přímo ve škole a 29 (25,7%) se preventivního programu účastnilo mimo školu.

Otázka č. 22: Pokud ano, o jaké téma šlo?

Tab 24: Jakého preventivního programu si se zúčastnil/a?

	Počet respondentů	%
Závislost na návykových látkách	60	65,2
Poruchy příjmu potravy (anorexie, bulimie, přejídání)	15	16,3
Právní a finanční gramotnost	28	30,4
Závislost na internetu, hrách, mobilech apod.	10	10,9
Závislost na skupině či organizaci (např. sekta)	2	2,2
Šikana a kyberšikana	35	38
Bezpečnost na internetu	21	22,8
Sexualita, antikoncepce, sexuálně přenosné nemoci atd.	28	30,4
Rasismus a xenofobie	5	5,4
Rizikové sporty	2	2,2
Vandalismus	2	2,2
Celkem	150	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 22: Jakého preventivního programu si se zúčastnil/a?

Zdroj: Vlastní výzkum

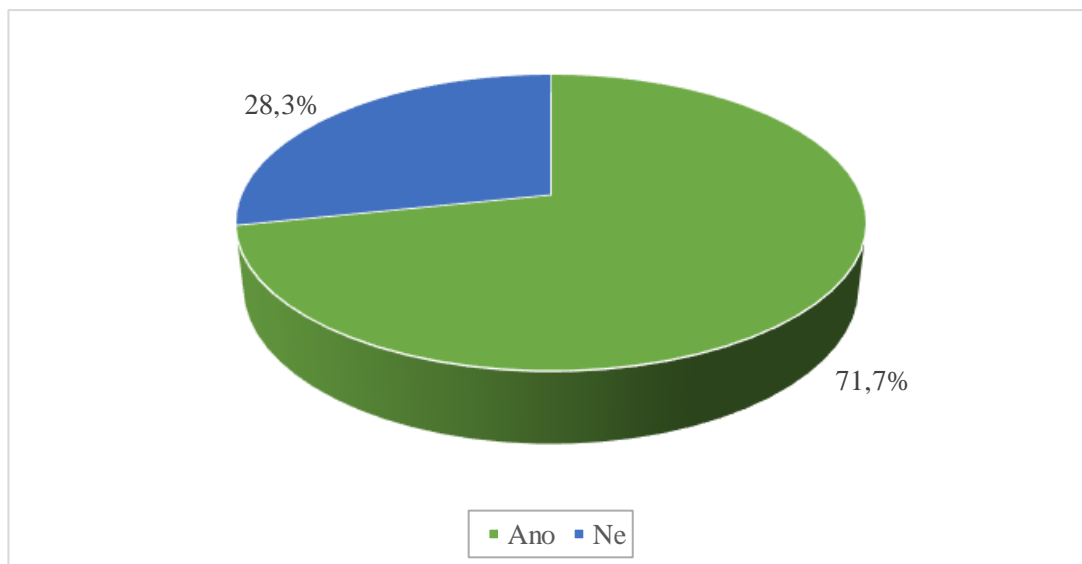
Z grafu a tabulky můžeme vidět, že nejčastějším tématem preventivních programů byla závislost na návykových látkách s počtem responzí 60 (65,2%), dále šikana a kyberšikana s počtem responzí 35 (38%), se stejným počtem zde máme právní a finanční gramotnost a sexualita, antikoncepce, sexuálně přenosné choroby s počtem responzí 28 (30,4%), bezpečnost na internetu měla 21 (22,8%) responzí, poruchy příjmu potravy měli 15 (16,3%) responzí, závislost na internetu, hrách a mobilech měla 10 (10,9%) responzí, rasismus a xenofobie měla 5 (5,4%) responzí. Opět stejný počet responzí s počtem 2 (2,2%) nalezneme u témat – vandalismus, rizikové sporty a závislost na skupině či organizaci.

Otázka č. 23: Byl/a jsi spokojená s preventivním programem?

Tab. 25: Byl/a jsi spokojená s preventivním programem?

	Počet respondentů	%
Ano	71	71,7
Ne	28	28,3
Celkem	99	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Obrázek 23: Byl/a jsi spokojená s preventivním programem?

Zdroj: Vlastní výzkum

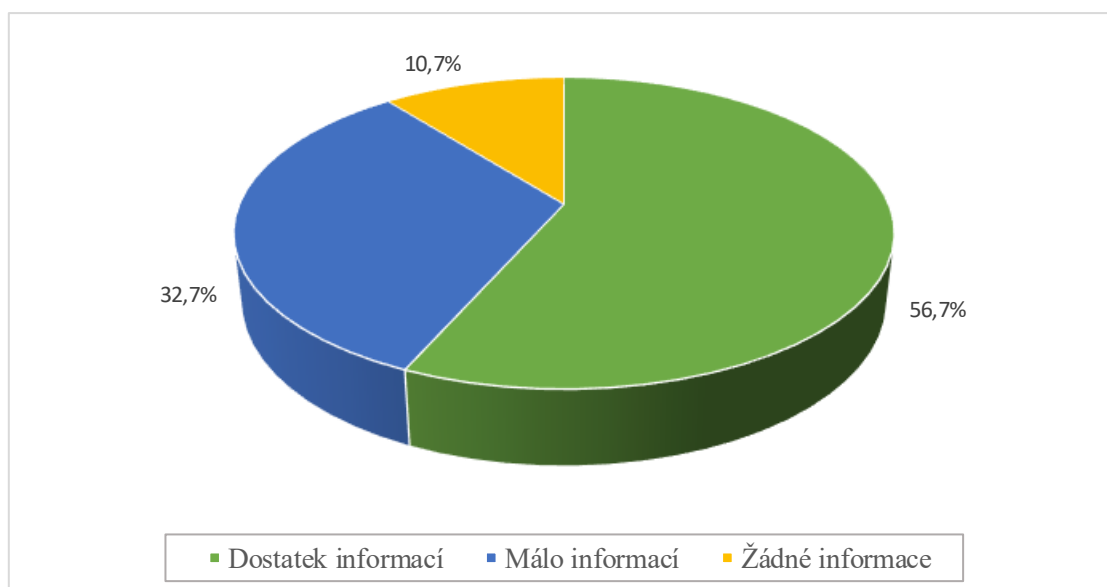
Více než polovina respondentů byla spokojena s preventivním programem a to s počtem 71 (71,7%) responzí. Dále 28 (28,3%) respondentů spokojeno nebylo.

Otázka č. 24: Máš o tématech jako je kyberšikana, jak se chovat bezpečně na internetu, a rizika spojená s používání internetu dostatek informací?

Tab. 26: Máš o tématech jako je kyberšikana, jak se chovat bezpečně na internetu, a rizika spojená s používání internetu dostatek informací?

	Počet respondentů	%
Dostatek informací	85	56,7
Málo informací	49	32,7
Žádné informace	16	10,7
Celkem	150	100 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 24: Máš o tématech jako je kyberšikana, jak se chovat bezpečně na internetu, a rizika spojená s používání internetu dostatek informací?

Zdroj: Vlastní výzkum

Více než polovina respondentů uvedla, že mají dostatek informací o tématech jako je kyberšikana a jak se chovat na internetu bezpečně, s počtem odpovědí 85 (56,7%). Málo informací má 49 (32,7%) respondentů, 16 (10,7%) respondentů uvedlo, že mají o těchto tématech žádné informace.

5.1 Testování hypotéz – oboustranný test relativní četnosti

Hypotéza 1: Většina žáků se zúčastnila programu primární prevence zaměřeného na bezpečnost na internetu.

K ověření hypotézy bude použit oboustranný test o relativní četnosti. 54,7 % respondentů se zúčastnilo programu primární prevence. Test potvrzuje, že 54,7 % se statisticky významně neliší od 50 % (p-hodnota 0,254). Lze tedy říci, že se potvrdila domněnka, že polovina dotazovaných se zúčastnila programu primární prevence zaměřeného na bezpečnost na internetu.

Hypotéza 2: Většina žáků neví, co je preventivní program.

K ověření hypotézy bude použit jednostranný test o relativní četnosti. 33,3 % neví, co je preventivní program. Test potvrzuje, že 33,3 % je statisticky významně méně než 50 % (p-hodnota 0,000). Lze tedy říci, že méně než polovina lidí neví, co je preventivní program.

Hypotéza 3: Méně než polovina žáků má ve škole mezi pedagogy někoho, komu se může svěřit, když bude potřebovat pomoci.

K ověření hypotézy bude použit jednostranný test o relativní četnosti. 44,7 % respondentů má mezi pedagogy někoho, komu se může svěřit. Test ukazuje, že nelze říci, že by se 44,7 % statisticky významně lišilo od 50 % (p-hodnota 0,917). Nelze tedy říci, že by méně než polovina populace měla ve škole někoho, komu se může svěřit.

Hypotéza 4: Více než polovina žáků s rodiči mluví o tématech jako je kyberšikana, bezpečnost na internetu, alkohol, drogy apod. a může se jim s čímkoliv svěřit, když by potřebovali pomoci v těchto oblastech.

K ověření hypotézy bude použit jednostranný test o relativní četnosti. 58,0 % respondentů se s rodiči baví o těchto tématech. Test ukazuje, že nelze říci, že by se 58,0 % statisticky významně lišilo od 50 % (p-hodnota 0,980). Nelze tedy říci, že by se o těchto tématech s rodiči bavila více než polovina populace.

6 Diskuse

Hlavní cíl mého výzkumu byl zjistit, zda žáci základních škol prošli preventivním programem zaměřený konkrétně na bezpečnost na internetu. Dále také mě zajímalo, zda preventivní program proběhl přímo ve škole či nikoliv. Zaměřila jsem se také na to, zda mají žáci ve škole někoho, na koho se mohou obrátit v případě, že by řešili témata rizikového chování (kyberšikana, šikana, návykové látky apod.) a dále také zda se s rodiči o takových tématech doma mluví. Ve výzkumném vzorku byli osloveni žáci druhých stupňů základních škol.

Hypotéza 1: Většina žáků se zúčastnila programu primární prevence zaměřeného na bezpečnost na internetu.

Dle výsledků výzkumu se ukázalo, že na školách nejvíce probíhají preventivní programy zaměřené na závislost na návykových látkách, avšak preventivní programy zaměřené na kyberšikanu, či bezpečnost na internetu se v takové míře nevyskytují. Autorka si myslí, že právě tyto dvě témata by měli být v preventivních programech na školách více zastoupené, jelikož žáci již od útlého věku používají internet a často ani nevědí, jak se v tomto prostředí chovat bezpečně nebo na koho se obrátit v případě výskytu problému. Několik respondentů odpovědělo, že se již setkali s rizikovým chováním na internetu – a to ať už se jedná o zasílání svých intimních fotografií či videí, či slovní napadání, urážení či pomlouvání přes internet. Výzkum České děti v kybersvětě z roku 2019, který je realizovaný Univerzitou Palackého v Olomouci ve spolupráci s O2 také ukazuje, že děti mají zkušenost s některou z forem kybernetické agrese za poslední dobu. Konkrétně za poslední rok ji zažilo 41,29% dotazovaných a jedná se především o slovní napadání v prostředí internetu (ponižování, urážení, zesměšňování), šíření intimních fotografií, šíření videonahrávek, které mají za cíl zesměšnit, ztrapnit nebo ponížit toho, kdo je na videu. Výzkum prokázal také další formy kybernetické agrese a to vyhrožování, vydírání, nabourání účtu na sociální síti nebo založení falešného profilu s účelem poškodit někoho, nebo ho dostat do problémů. A kdo za tím ve většině případů stál? V drtivé většině jsou útočníky vrstevníci dítěte – spolužáci ze stejné třídy, či bývalí kamarádi dítěte. Že by na dítě útočil naprosto neznámý člověk, se stalo pouze u 20% případů (Výzkumná zpráva projektu České děti v kybersvětě, 2019). Řadíme sem tzv. běžné projevy agrese a to například v rámci sociálních sítí nebo hraní online her, se kterými se děti normálně setkávají. A pokud jde o pohlaví, tak to u projevech kybernetické agrese nehraje moc rolí – nalezneme zde jednak dívky a jednak chlapce. Co je zajímavé, tak u více než poloviny

útoků byl pachatelem jedna osoba (jednotlivec), nikoliv skupinka pachatelů. Co se týká otázky, zda respondenti mají dostatek informací ohledně bezpečnosti na internetu a rizicách spojených s užíváním internetu, odpovídali především, že informací mají dostatek. Našli se ale i respondenti, kteří odpovídali, že informací mají málo. Dále mě překvapilo, že i několik respondentů tak nízkého věku uvedlo, že sami po někom chtěli zaslat intimní fotografie či videa. Právě mladiství si vůbec neuvědomují, že takové fotky může někdo zneužít proti nim a že jakmile jednou takovou fotku přes sociální síť odešlou, už nelze vzít zpět. Co se týče sociálních sítí, tak jak již autorka zjistila z odborné literatury při psaní teoretické části, mezi nejpopulárnější sociální sítě u dětí aktuálně patří YouTube, Facebook, Instagram a TikTok. Toto potvrdil i autorův provedený výzkum, což autorka předpokládala. A to z toho důvodu, že pracuje v organizaci, jako pracovník v sociálních službách a s dětmi se setkává každý den a má přehled o tom, jaké sociální sítě používají. A opravdu se mezi přední příčky řadí výše vyjmenované. Z výzkumu s názvem České děti v kybersvětě je jasné, že děti na internetu nejčastěji navštěvují obecně sociální sítě (i tento výzkum prokázal, že nejnavštěvovanější sociální sítě u dětí jsou výše zmiňované) a jako další nejčastěji vyhledávaný obsah jsou jednak online encyklopedie (např. Wikipedia), e-shopy či bazary, uložiče souborů (např. Hellspy, Ulož.to), stránky s herní tematikou (online hry, návody na hraní her apod.), stránky pro streamování (např. Twitch) ale také stránky s pornografií. Jako největší riziko, který výzkum prokázal, se řadí využívání sociálních sítí malými dětmi (Výzkumná zpráva projektu České děti v kybersvětě, 2019). Ty často nesplňují minimální věkový limit pro jejich použití. Aby dítě mělo dobře zabezpečené sociální sítě je velice důležité pro předcházení nebezpečí, do kterého se může dostat. Proto byla autorka mile překvapena, že naprostá většina respondentů uvedla, že si své soukromí hlídá a snaží si profily na sociálních sítích co nejlépe zabezpečit. Ačkoliv výzkum, který realizoval projekt E-bezpečí (projekt zaměřující se na bezpečnost na internetu) ukazuje, že jsou děti velice ochotné sdělovat své osobní informace. Až 63% dětí bez problémů sdělí své jméno a příjmení, 43% sdělí svůj email a 38% dětí, co se do výzkumu zapojily by na požádání zaslaly fotku svého obličeje. Respondenti v autorův výzkumu také uvedli, že na schůzku s člověkem, kterého poznali na sociálních sítích nikdy nešli, což je moc dobrý výsledek – nikdy nevíme, kdo na druhé straně za počítačem/telefonem sedí. Pár jich však odpovědělo, že jednou nebo dvakrát na schůzku šli. Naopak provedený výzkum zjistil, že až 40% dotazovaných dětí by bez problémů šlo na schůzku s člověkem, kterého znají pouze z internetu (Projekt E-bezpečí, 2019). S používáním sociálních sítí souvisí i zakládání falešných profilů.

Několik respondentů uvedlo, že si jednou nebo dvakrát založili falešný profil s cílem někoho poškodit – nadávat mu, pomlouvat a urážet ho. Toto je velice nebezpečná situace, jelikož dítě může mít pocit, že se na něj nemůže přijít, jelikož je dá se říct anonymní. Právě proto ztrácí zábrany a dovolí si daleko víc, než když by měl vystupovat sám za sebe, za vlastní pravý profil. Mnohdy si ani neuvědomí, kolik škody může napáchat a autorka se domnívá, že toto se bohužel hodně rychle může přelomit na kyberšikanu, která může šikanovaného jedince psychicky poznamenat do konce života.

Hypotéza 2: Většina žáků neví, co je preventivní program.

Tato hypotéza se nepotvrdila, jelikož výzkum ukázal, že právě více než polovina dotazovaných ví, co preventivní program je. Dále se také zjistilo, že častokrát preventivní program proběhl ne přímo ve škole, ale někde jinde. Na otázku zda byli žáci s preventivním programem spokojeni odpovídali většina, že ano. Projekt Kraje pro bezpečný internet realizoval výzkum s názvem Vnímání kyberkriminality mezi dětmi a zjistil, že žáci mají minimální znalosti, co se týče rizikového chování na internetu a kyberkriminality. Výzkum jasně prokazuje, že nejnižší znalosti mají žáci v oblasti porušování autorských práv a u otázky zasílání nahých fotografií osob mladší 15 let pouze 66,7% žáků označilo jako trestné (Projekt Kraje pro bezpečný internet, © 2020).

Hypotéza 3: Méně než polovina žáků má ve škole mezi pedagogy někoho, komu se může svěřit, když bude potřebovat pomoci.

Bohužel většina respondentů uvedla, že ve škole nemají nikoho, komu by se v případě problému mohli svěřit, což jsem předpokládala. Když se nad touto otázkou autorka zamyslela a vzpomněla si na své zkušenosti ze základní školy, vlastně se nediví, že takto odpovídají. Ve věku v jakým jsou rozhodně upřednostní svěřit se kamarádům, či doma rodičům, ale málokdo se bude chtít svěřit ve škole pracovníkovi. Na druhou stranu výzkum ukazuje, že pár jedinců ve škole mezi pracovníky má někoho, komu se svěřit může. Dle mého názoru i pedagog může velice dobře odvést prevenci na téma bezpečnost na internetu, stačí, aby se o toto téma aktivně zajímal a sledoval, co se v prostředí internetu děje a jaké hrozby se aktuálně řeší. Projekty a organizace zmíněné v teoretické části nabízí různá školení, workshopy, kurzy pro pedagogické pracovníky, nebo i tipy a rady jak s dětmi o rizicích mluvit a následně jak jim pomoci, když by se dítě dostalo do problémů.

Hypotéza 4: Více než polovina žáků s rodiči mluví o tématech jako je kyberšikana, bezpečnost na internetu, alkohol, drogy apod. a může se jim s čímkoliv svěřit, když by potřebovali pomoci v těchto oblastech.

Hypotéza se potvrdila a ukázalo se, že respondenti s rodiči mluví o výše uvedených tématech, což je moc dobře. Autorka si myslí, že ve vztahu rodič – dítě by měl být vždy prostor se bavit o jakémkoliv tématu, ale chápu, že ne každý chce o takových věcech s rodiči mluvit. Mnohdy své problémy řeší spíše s vrstevníky, nebo je jim nepříjemné vůbec o tom mluvit s někým dalším a raději si informace, které je o dané problematice zajímají, hledají na internetu. V dnešní době naštěstí existují různé webové stránky, které se zaměřují právě na témata jako je kyberšikana, alkohol, drogy či bezpečnost na internetu. Nalezneme zde online poradny, kde může kdokoliv napsat svůj problém a odborník zaměřený na dané téma mu poradí, co by měl v dané situaci dělat. Stránky, projekty a přímo organizace zaměřující se na bezpečnost na internetu zmiňují již v teoretické části a podle autorky je důležité, aby o nich mladiství měli povědomí pro případ, že by potřebovali pomoci. V teoretické části autorka také popisovala problematiku gamblingu, avšak výzkum neprokázal, že by respondenti byli tímto rizikovým chováním nějak zvláště ohroženi. Avšak co se ve výzkumu prokázalo, je to, že několik respondentů tráví na internetu více času než by měli a následně zapomínají plnit povinnosti do školy, vynechají důležité aktivity, či kvůli tomu nespí. Také u otázky, zda respondent někdy utratil na internetu více, než si může dovolit se objevili odpovědi, že ano. Jedná se o nakupování předmětů ve hrách, stahování placených aplikací přes iTunes či Google Play. Když porovnáme výsledky toho, zda se děti raději svěří rodičům než ve škole učitelům, rozhodně se raději svěří rodičům. Na toto poukazuje i výzkum od projektu E-bezpečí který zjistil, že 61,76% by se rodičům svěřilo například s těmito projevy rizikového chování na internetu a to s vydíráním a 50,19% dětí by se jim svěřilo s vyhrožováním. U učitelů důvěra mírně poklesla – 44,93% žáků by učitelům oznámilo vydírání a 36,77% by oznámilo vyhrožování či zastrasování (E-bezpečí, © 2020).

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala tématem programy primární prevence rizikového chování na internetu. Cílem bylo zjistit, zda mají žáci dostatečné povědomí o preventivních programech, zda prošli preventivním programem zaměřeným na bezpečnost na internetu a zda mají ve svém okolí někoho, komu se v případě problémů mohou svěřit. Domnívám se, že došlo k naplnění těchto cílů.

V teoretické části jsem charakterizovala, jaké vlastně obecně druhy rizikového chování existují. Následně jsem rozvedla konkrétní druhy rizikového chování na internetu, co vlastně znamenají pojmy jako preventivní program a programy primární prevence. Také jsem se zaměřila na rozdělení a cílové skupiny primární prevence a definovala školskou primární prevenci. Zabývám se zde také tím, jaký je rozdíl mezi metodikem prevence a školním metodikem prevence. V další kapitole teoretické části rozebírám organizace, instituce a projekty které se zabývají přímo rizikovým chováním na internetu.

V současné době je téma rizikového chování na internetu u dětí velmi aktuální. Mnohokrát jsem se setkala s tím, že nemají povědomí o tom, jak se v tomto prostředí chovat bezpečně. Mnohdy si na sociálních sítích do přátel přidávají osoby, které vlastně ani neznají. Také se často stává, že s těmito neznámými lidmi komunikují. Na své sociální síti kolikrát přidávají vše o sobě a své soukromí si moc nehlídají a především ani neví, jak si správně nastavit zabezpečení sociálních sítí. Právě tyto děti jsou rizikovým chováním na internetu ohroženy nejvíc.

Je nutné si uvědomit, že je důležité s dětmi o těchto tématech otevřeně mluvit a informovat je o rizicích, které internet může mít. Měli by vědět o rizicích, které používání internetu může přinést a jaké nebezpečné situace mohou nastat. I rodiče, co se týče tématu bezpečného používání internetu by měli být informováni aby dětem mohli předat informace o tom, jak se v tomto prostředí chovat a jak své děti chránit. Pomoci jim mohou právě výše zmiňované organizace a projekty, které pořádají jednak kurzy, ale i na jejich webových stránkách je spousta tipů, rad, nebo například kvízy pro děti o tom, jaké úskalí internet má a jak se v nebezpečných situacích zachovat.

Provedený výzkum ukázal, že respondenti vědí, co vůbec preventivní program je. Bohužel ale preventivní programy na školách sice jsou, ale především se zaměřují na problematiku návykových látek, ale témata jako kyberšikana, bezpečnost na internetu, nebo rizika spojená s užíváním internetu se mezi programy moc nevyskytují. Dále bylo

také zjištěno, že respondenti si své soukromí na sociálních sítích hlídají a dávají si pozor, co o sobě sdělují. Co se týká toho, zda s rodiči mluví o tématech jako je bezpečí na internetu, kyberšikana, drogy a podobně bylo zjištěno, že většina respondentů ano, což je moc dobře, jelikož právě hlavně rodič by se o své dítě měl zajímat a měl by mít navíc přehled, co jeho dítě v prostředí internetu dělá. Co mě ale velice překvapilo, že poměrně dost dětí již chtělo po někom intimní fotky či videa a několik respondentů i uvedlo, že takové fotky někomu zaslali. Autorka si nemyslí, že je toto problémem pouze dětí zde na Tábořsku, ale bohužel se toto objevuje u dětí i v jiných městech, jelikož užívání internetu stále narůstá a v dnešní době ten, kdo nemá internet se ihned stává černou ovčí. Autorka se domnívá, že bohužel stále větší množství dětí a mladistvých ztrácí pojem o reálném světě a nechává se pohlcovat tím virtuálním.

Seznam použitých zdrojů

1. ARNOLDOVÁ, A. 2012. *Sociální zabezpečení I*. 352 s. Praha: Grada. ISBN: 978-80-247-3724-9
2. BAYRAKTAR, F. et al, 2018. Cyberbullying: The Discriminant Factors Among Cyberbullies, Cybervictims, and Cyberbully-Victims in a Czech Adolescent Sample. *Journal of Interpersonal Violence* 30(18), <https://doi.org/10.1177%2F0886260514555006>
3. BĚLÍK, V. et al., 2017. *Slovník sociální patologie*. Praha: Grada. 120 s. ISBN: 978-80-271-9967-9
4. BENDL, S. et al., 2015. *Vychovatelství - Učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada. 312 s. ISBN: 978-80-247-4248-9
5. BLINKA, L. et al., 2016. *Online závislosti*. Praha: Grada. 200 s. ISBN: 978-80-247-5311-9
6. *Bud' safe online*. [online]. [cit. 2020-02-08]. Dostupné z: <https://budsafeonline.cz>
7. ČERNÁ, A. et al., 2013. *Kyberšikana: Průvodce novým národním fenoménem*. Praha: Grada. 152 s. ISBN: 978-80-247-4577-0.
8. České děti v kybersvětě – O2 Chytrá škola, 2019. [online]. [cit.2019-11-11] Dostupné z: <https://www.o2chytraskola.cz/clanek/38/ceske-deti-v-kybersvete/2758>
9. DOLEJŠ, M., OREL, M., 2017. *Rizikové chování u adolescentů a impulzivita jako prediktor tohoto chování*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 105 s. ISBN: 978-80-244-5252-4
10. ENGLANDER, E. et al., 2017. Defining Cyberbullying. *Journal of the American Academy of Pediatrics* 140(2), <https://doi.org/10.1542/peds.2016-1758u>
11. ESPEJO, R., 2015. *Sexting*. Michigan: Greenhaven Press. 128 s. ISBN: 978-0-7377-7185-5.
12. Etický rámec výzkumu MŠMT, 2004. [online]. [cit. 2019-11-11]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vyzkum-a-vyvoj/eticky-ramec-vyzkumu-1>
13. FIRTH, J. et al., 2019. The “online brain”: how the Internet may be changing our cognition. *World Psychiatry – Official journal of the world psychiatric association (WPA)* 18(2), 119-129. <https://doi.org/10.1002/wps.20617>

14. HENDL, J. 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál. 440 s. ISBN: 978-80-262-0982-9
15. HUBINKOVÁ, A. et al., 2008. *Psychologie a sociologie ekonomického chování*. Praha: Grada. 280 s. ISBN: 978-80-247-1593-3
16. HÝBNEROVÁ, J., 2012. *Děti a online rizika*. In: Sborník studií dětí a online rizika. Praha: Sdružení Linka bezpečí. 184 s. ISBN: 978-80-904920-3-5.
17. CHRÁSTKA, M. 2016. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada. 256 s. ISBN: 978-80-247-5326-3
18. Internetem bezpečně, 2019. [online]. [cit-2020-02-20]. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/>
19. JIROVSKÝ, J., 2007. *Kybernetická kriminalita*. Praha: Grada. 288 s. ISBN: 978-80-247-1561-2
20. KALINA, K. et al., 2015. *Klinická adiktologie*. Praha: Grada. 696 s. ISBN: 978-80-247-4331-8
21. KANAGAVALLI, N., 2019. Issues and challenges on social networking applications. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering* 8(12). 3186-3189. Dostupné z: <https://doi.org/10.35940/ijitee.L3125.1081219>
22. KOHOUT, R. et al., 2019. Internetem bezpečně: web offline 1.0. Karlovy Vary: you connected, z.s. [online] [cit. 2020-02-08]. Dostupné z: <https://drive.google.com/file/d/1u1iDahdHHHOattQT03yoyDMtjtRcUF8l/view>
23. KOPECKÝ, K. et al., 2015. *Rizikové chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 169 s. ISBN: 978-80-244-4861-9
24. KOPECKÝ, K., 2014. *Proč vlastně děti realizují sexting?* [online]. [cit. 2018-11-26] Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/sexting/923-pro-vlastne-deti-realizuji-sexting>.
25. KOŽÍŠEK M., PÍSECKÝ V., 2016. *Bezpečně na internetu průvodce chováním ve světě online*. Praha: Grada. 176 s. ISBN: 978-80-247-5595-3
26. KRÁL, M., 2015. *Bezpečný internet - Chraňte sebe i svůj počítač*. Praha: Grada. 184 s. ISBN: 978-80-247-5453-6
27. KURNIASANTI, K. et al., 2019. Internet addiction: a new addiction? *Medical Journal of Indonesia* 28(1), <https://doi.org/10.13181/mji.v28i1.2752>

28. KUTNOHORSKÁ, J. 2009. *Výzkum v ošetrovatelství*. Praha: Grada. 176 s. ISBN: ISBN: 978-80-247-2713-4
29. MARTANOVÁ, V., 2014. *O primární prevenci rizikového chování*. [online]. [cit.2020-01-02]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/co-je-skolska-primarni-prevence-rizikoveho-chovani>
30. MIOVSKÝ, M. et al., 2015. *Prevence rizikového chování ve školství I*. 2 vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN. 328 s. ISBN: 978-80-7422-391-4
31. MŠMT Národní strategie strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019 – 2027. [online]. [cit. 2020-02-08]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/narodni_strategie_primarni_prevence_2019_27.pdf
32. NAEZER, M., 2017. From risky behaviour to sexy adventures: reconceptualising young people's online sexual activities. *An International Journal for Research, Intervention and Care* 20(6), Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/13691058.2017.1372632>
33. *Národní centrum bezpečnějšího internetu*. [online]. [cit. 2020-02-08]. Dostupné z: <https://www.ncbi.cz/>
34. NIELSEN, S., V. et al., 2014. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Praha: Grada. 152 s. ISBN: 978-80-2474-042-3.
35. *O2 Chytrá škola*. 2017. [online]. Praha 4 – Michle. [cit-2020-03-20]. Dostupné z: <https://www.o2chytraskola.cz/o-nas>
36. OREL, M. et al., 2016. *Psychopatologie - Nauka o nemocech duše (2., aktualizované a doplněné vydání)*. Praha: Grada. 344 s. ISBN: 978-80-247-5516-8
37. PAVLOVSKÁ, A., © 2012. *Chenova škála závislosti na internetu (Chen Internet Addiction Scale, CIAS)* [online]. [cit. 2018-11-25] Dostupné z: <http://www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/586/3612/Chenova-skala-zavislosti-na-internetu-Chen-Internet-Addiction-Scale-CIAS->
38. PROCHÁZKA, M., 2012. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada. 208 s. ISBN: 978-80-247-3470-5
39. PROCHÁZKA, R. et al., 2014. *Teorie a praxe poradenské psychologie*. Praha: Grada. 256 s. ISBN: 978-80-247-4451-3.
40. ROGGERS, V., 2011. *Kyberšikana: Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál. 97 s. ISBN: 978-80-7367-984-2.

41. SCHILLER, M., GOBET, F. 2014. *Problem Gambling: Cognition, Prevention and Treatment*. United Kingdom: Palgrave Macmillan Publishers. ISBN: 978-1-137-27241-6
42. SPITZER, M., 2016. *Kybernemoc*. Brno: Host. 392 s. ISBN 978-80-7491-792-9.
43. *Statistika kybernetické kriminality za rok 2019*. 2020. [online] Projekt E-Bezpečí. [cit-2020-03-18]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/z-jinych-webu/1749-statistika-kyberneticke-kriminality-za-rok-2019>
44. STRÍLKOVÁ, P. 2019. *E-bezpečí v roce 2019* [online] Projekt E-Bezpečí. [2020-03-05]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/z-nasi-kuchyne/1739-e-bezpeci-v-roce-2019>
45. SUCHÁ, J. et al., 2018. *Hraní her českými adolescenty*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 177 s. ISBN: 978-80-244-5428-3
46. ŠEVČÍKOVÁ, A. et al., 2015. *Děti a dospívající online: Vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada. 184 s. ISBN: 978-80-247-5010-1
47. Výzkumná zpráva projektu České děti v kybersvětě, 2019. [online]. [cit. 2019-11-11]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/117-ceske-deti-v-kybersvete/file>
48. WALRAVE, M. et al., 2018. *Sexting: Motives and risk in online sexual self-presentation*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. 140 s. ISBN: 978-3-319-71882-8

Seznam zkratk

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MKN – Mezinárodní klasifikace nemocí